

romániai magyar sajtó

A Magyar Újságírók Romániai Egyesületének időszaki szakmai lapja • IV. folyam, XV. évfolyam, 2019. 2-3. szám • Ingyenes példány

Szárhegyi közgyűlés

Sajtónk és nyelve

16

Gólyák jártak Torockón

24

A jövő, amit szeretnénk

26

Nem tömb, nem szórvány: Szilággy

A MÚRE legújabb riportkötete

Itt tudja élni a magyarság a saját életét – beszélgetés Seres Dénessel • Képek a szilággyági református egyház életéből • Sarmaság három felvonásban • A „két Wesselényi” Zilahon – oktatási körkép • Ipp, ahol mindenkinek megvan a maga keresztje • Márkus László tanítása – avagy az Ipp Art művészklub története • Édes hagyma bugyi nélkül – hétköznapi Szilággypercesben •

A magyartanársportol délután, a sporttanár ír – látogatás Thököl Vajk költőnél • Pezsgő vidéken: a pezsgő útján, Szilággy-somlyótól Kárásztelekig • A kémeri borászat: hagyomány a jelenben • A Báthoriak szilággy-somlyói vára • A szilággy-somlyói újságíró – Fejér László pályaképe

A klub résztvevői által felkeresett települések: Ipp, Kárásztelek, Kémer, Sarmaság, Sarmaság-Bányatelep, Somlyóújlak, Szilággy-nagyfaluk, Szilággypercesben, Szilággy-somlyó, Szilággy-zovány, Varsolc, Zilah.

A riportklub szerzői: Bögyözi Attila, D. Mészáros Elek, Györfly Gábor, Ötvös József, Rácz Éva, Sarány István, Sarány Orsolya, Szekeres Attila István, Szucher Ervin, Szűcs László, Újvári Ildikó, Tomcsányi Mária. Fotók, tördelés: Vicsi Judith.

A klub megvásárolható Zilahon az RMDSZ Kossuth utcai székházában, Kolozsvárt az Idea Klubtérben és a Gaudeamus könyvesboltban, Nagyváradon az Illyés Gyula könyvesboltban és a Hobby Libri könyvtárban, valamint a Várad folyóirat szerkesztőségében.

Tartalom

- 3 Szűcs László: Mit tehetünk mi?
- 4-7 Tisztújító közgyűlés és díjátadás Gyergyószárhegyen
- 8-13 Gyergyószárhegy: díjazott kollégáink
- 14-15 Hazatért legújabb riportkötetünk (könyvbemutató Kémerben és Zilahon)
- 16-17 Magyarai Sára: Sajtónk és nyelve (vitaindító előadás)
- 18-19 M. Lengyel László: Hozzászólás a sajtónyelvi beszélgetéshez
- 20-21 Rácz Éva: Hány megosztás egy újságíró?
- 22 PRESSing: jelentés legutóbbi három évünkről
- 23 Sarány István: Boros Zoltán köszöntése
- 24-25 Máté Emőke: Torockón jártak az újságírók és (állítólag) a pápa
- 26-27 Simonffy Katalin: A jövő, amit szeretnénk (rádiós beszélgetés a környezettudatosságról)
- 28-33 D. Tóth Kriszta: Rajtad múlik, ki győz a Fake News és a hírek háborújában
- 34-37 Szabó Tünde (Átlátszó.ro): A beton is megpezdült ott, ahol a világ tényfeltárái találkoztak (Global Investigative Journalism Network konferencia Hamburgban)
- 38 Rácz Éva: Búcsú Bartos Erzsébettől
- 39 Szűcs László: Búcsú Benkő J. Zoltántól

Címlapfotó: A napirend megszavazása. A tisztségeket illetően a szavazás titkos volt. Fotó: Vicsi Judith

Mit tehetünk mi?

Az elmúlt közel harminc évben bizonyosan nem kezdődött egyesületünk Igazgatótanácsának ülése vászonszatyrok jókedvű osztogatásával. Márpedig november közepi marosvásárhelyi, a szárhegyi Közgyűlés utáni első személyes találkozásunk kezdetén Simonffy Katalin alelnök mindenkinek egy-egy Mit tehetnék én? feliratú vászontáskát osztott ki, rajta Rodin gondolkodója bámulja szokott elmélyültségével bolygónk sematikus ábrázolását. Mindezek után nem meglepő, hogy Katalin a fenntartható fejlődés témakörében szeretne fellépni, ilyen témákat népszerűsíteni a sajtóban dolgozók, tagtársaink között.

Nevelés, oktatás, népszerűsítés, tudatosítás – nyilván van elég tennivalója a sajtónak is, a tények, történetek folyamatok tükrözése mellett kezdeményező szerepet is vállalva. Hiszen egy civil szervezetnek, még akkor is, ha elsősorban szakmai tömörülésnek tekinti magát, mindez természetes, magától értetődő feladata. Még hozzá olyan téma, ami írott sajtót, rádiót, tévét, online tartalmakat készítőket egyaránt érinthet, valamennyi generációt, ráadásul a médiafogyasztóval ebben partnerek lehetünk, ahogy a politikai döntéshozókkal is.

Ugyancsak az őszi közgyűlés után kezdtünk el dolgozni egy másik új felvetésen, ami az online Romániai Magyar Sajtólexikon kialakítását célozza. A távlati terv a jelentől az időben visszafelé haladva az elmúlt száz év romániai magyar újságíróinak, szerkesztősegeinek a szócikkeit elkészíteni, publikálni. Ebben az írott források mellett komoly segítséget nyújthatnak azok az idős kollégák, akik még élő emlékekkel rendelkeznek az előző egy-két generációról, segíthetnek abban, hogy a feledéstől megmentsük a sajtóban több-kevesebb ideig dolgozó kollégák emlékét. Elkészült immár egy mintául szolgáló szócikk, a következő hetek egyik feladata, hogy régióként, megyéként, településenként megtaláljuk azokat a kollégákat, akik ebben a valószínűleg hosszú ideig tartó adatgyűjtésben, folyamatosan bővülő, frissülő tár kialakításában a segítségünkre lehetnek. Szóval, van mit tennünk 2020-ban is, a MÚRE alapításának harmincadik évfordulójához közeledve. Kedves kollégák, kérjük, hogy legyetek ebben partnereink, segítsétek a fenti témákban is ötletekkel, bírálatokkal, együttműködéssel.

Szűcs László

romániai magyar sajtó

Alapítva: 1993

Kiadja a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete
Felelős kiadó, felelős szerkesztő: Szűcs László elnök

Postacím: 540027 Marosvásárhely – Tg. Mureș,
Tusnád utca 5. sz.

Web: www.mure.ro. Telefon: 0365-402-538.

E-mail: mure@mure.ro

Tipográfia: Benkő J. Zoltán

Tördelés: Vicsi Judith

Készült az Europrint Nyomdavállalatnál, felelős vezető: Derzsi Ákos

RMDSZ

**COMMUNITAS
ALAPÍTVÁNY**

Újvári Ildikó és Rácz Éva ezentúl környezettudatosabban vásárolhat

MÚRE: tisztújító közgyűlés és díjátadás Gyergyószárhegyen

A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) Gyergyószárhegyen, a Kulturális és Művészeti Központban tartotta tisztújító közgyűlését október 4-én, a tagság nagyszámú jelenlétében, magyarországi és vajdasági vendégek részvételével. Másnap ünnepség keretében adták át az idei MÚRE-díjakat, és 6-án, vasárnap zárult a háromnapos, könyvbemutatókkal, a sajtó nyelvének vizsgálatával foglalkozó nagyszerű előadással és beszélgetéssel, szekerezéssel, gyógynövény ismerkedéssel gazdagított változatos program.

Miután a pénteki közgyűlésen jelenlévők elfogadták a második mandátuma végéhez ért Rácz Éva elnök, a két alelnök, Gáspár Sándor és Szűcs László, valamint az igazgatótanácsi tagok, Sarány Orsolya, Györffy Gábor, Forró László és Szucher Ervin beszámolóját, titkos szavazással választották meg az egyesület új tisztségviselőit.

A következő három évben a MÚRE elnöke Szűcs László, a Várad folyóirat igazgatója lesz, a két alelnök Simonffy Katalin televíziós újságíró, tanár, illetve Újvári Ildikó, a kolozsvári Szabadság napilap főszerkesztője. Az Igazgatótanácsban a Székelyföld felelőse továbbra is Szucher Ervin, a Krónika munkatársa, Vicsi Judith, a Szilágyság hetilap volt főszerkesztője a Partium és Kolozs megye felelőse, míg a szórvány kérdései-

vel Forró László, a román közzérádió munkatársa foglalkozik. Az oktatási témák felelőse a testületben Rácz Éva lesz. A közgyűlés ugyancsak titkos szavazással választotta meg az etikai testület, a Becsületbíróság kilenc tagját, majd utóbbiak saját körben választották elnökké Sarány Istvánt, a Hargita Népe főszerkesztőjét, alelnökké Maksay Magdolnát, a Kolozsvári Rádió szerkesztőjét. A testület titkára Bögözi Attila lett. A Becsületbíróság további tagjai: Balázs Bence, D. Mészáros Elek, Kacsó Sándor, Kövér Tamás, Tomcsányi Mária, Urbán Izabella. Pótag: Bajna György.

Szombaton a MÚRE idei díjainak ünnepélyes átadására került sor. Életműdíjban részesült Ágopcsa Marianna (Veres István laudációját Szűcs László olvasta fel), az írott sajtó nívódíjat Gáspár-Barra Rékának ítelték (laudálta Forró László), az audiovizuális nívódíjat pedig a bukaresti közszolgálati televízió Magyar Adása szerkesztőségének adták át (laudált Rácz Éva), a Pro Amicitia-díjat idén Stefan Both (laudált Bartha Csaba) érdemelte ki. Médiamedvezseri különdíjat is átadtak, a sóvidéki Régió Rádiót vezető Kupás János médiovállalkozónak (laudált Tomcsányi Mária).

A díjátadás után a MÚRE új elnöke, Szűcs László, és a Székelyföldi Magyar Újságírók Egyesületének elnöke, Bedő Zoltán szándéknyilatkozatot írt alá, egy lehetséges együttműködésről a két egyesület között.

A leköszönő elnökség beszámolójával indult a Közgyűlés, az asztalnál Gáspár Sándor, Rácz Éva és Szűcs László

Bizalom, csapatmunka, szolidaritás – vallja Szűcs László, a MÚRE új elnöke

„Igazából egyetlen mondatba is össze tudom sűríteni a motivációimat: szeretem az újságírókat. Szeretem ezt a hivatást, s azokat az embereket, akikkel harminc éve együtt űzöm az ipart.” – kezdte beszédét Szűcs László, a MÚRE új elnöke, a tisztújítást követő felszólalásában. Röviden eddigi pályáját is ismertette: egy évig a budapesti Dátum napilapnál dolgozott, tizenhárom évig a Bihari Naplónál szerkesztőként, főszerkesztőként, ugyancsak tizenhárom évig az Erdélyi Riport hetilapnál, tizennyolc éve a Várad folyóirat alapító főszerkesztője. Ezek között a kilencvenes évek elején egy év a Sziget ifjúsági lapnál, ugyanennyi ideig a kolozsvári Jelenlét művészeti folyóiratnál, egy év a Kelet-Nyugatonál, továbbá szűk évtizedet töltött tanítással-igazgatással a váradi Ady Endre Sajtókollégiumban.

Volt alkalma megismerni és megszeretni, csalódní és újrakezdeni – vallja, de még nem vesztette el minden illúzióját, bár szépen halad ebbe az irányba. „Valamennyien tapasztalhatjuk, hogy ez a mi szakmánk, amelyet szeretnek negyedik hatalomnak nevezni többnyire a másik három, valódi hatalommal rendelkező kategória reprezentánsai, szóval ez a mi szakmánk, a mi újságíróink, mi újságírók nem vagyunk jó helyzetben. Messze nem. Súlyos alulfizettség, minimálbéren vagy ott sem tartott újságírók, szerkesztők stb., az 1990 után megszerzett-visszaszerzett társadalmi elismertség hiánya” – mondta, hozzátéve, hogy pályakezdő riporterként jobban keresett 1990-ben egy középkorú tanárnál, ma egy pályakezdő tanár többet kereshet, mint ő főszerkesztőként.

„Esik a szakmai színvonal, romlik a nyelvi színvonal, sok médiaműhelyt, szerkesztőséget, kollégát igénytelenség jellemez, kiesnek munkafolyamatok, nincs mindenhol szerkesztő, olvasószerkesztő, korrektor – hogy csak az írott sajtó bajait említsem. Hamar elkopnak a kollégák, átlag alattiak az életkilátásaink, sok a pályaelhagyó.” Mindezeket a civil szervezet nem tudja megolda-

Az új összetételű Igazgatótanács csoportképe a szárhegyi kulturális és művészeti központ előtt. Első sor: Simonffy Katalin, Rácz Éva, Vicsi Judith, Újvári Ildikó, mögöttük a férfi szakasz: Szűcs László, Forró László és Szucher Ervin

ni, ám szeretne a lehetőségeik mértékében velük, értük cselekedni, az intézményi kapcsolatok helyett a személyes kapcsolatok, kapcsolati hálók építését szorgalmazná. Sajnálatosnak tartja a politikummal szembeni kiszolgáltatottságot, legyen az regionális, országos avagy helyi, és az egyes újságíró még kiszolgáltatottabb, mint egy szakmai szervezet. „Próbáljunk abba az irányba haladni, hogy rólunk nélkülünk ne döntsenek, törekedjünk szakmai szolidaritásra, mégoly nehéz is legyen a közöttünk is meglévő ellentétek miatt” – hangoztatta. Ebből is adódóan közelebb érzi magához a vele ellentétes véleményeket képviselő kollégát, mint a hozzá hasonló nézeteket valló politikust. Szerinte hatékonyabb, projektközpontúbb támogatáspolitikát kellene szorgalmazni, vonzóvá tenni az egyesületet, kapcsolatokat építeni a szerkesztőségek, kollégák felé, ami majd a tagság számában is megnyilvánulhat.

Próbáljunk abba az irányba haladni, hogy rólunk nélkülünk ne döntsenek, törekedjünk szakmai szolidaritásra, mégoly nehéz is legyen a közöttünk is meglévő ellentétek miatt.

„De inkább legyen ötven tenniakaró, aktív, igényes tag, mint ötszáz, aki nem csinál semmit” – vélte. Fontosnak tartja folytatni a kapcsolatépítést a többi külhoni újságíró szervezettel, a székhelyi egyesülettel, valamint román szakmai tömörülésekkel. Bátorítani és támogatni kívánja a kisebb helyi szakmai rendezvényeket, át kell gondolni a szakmai díjak jelölési és döntési folyamatát, széleskörűbbé, transzparenssebbé tenni;

(folytatás a következő oldalon)

MÚRE: tisztújító közgyűlés és díjátadás Gyergyószárhegyen

(folytatás az előző oldalról)

szakosztályok megalakulását, működését (fotó, kulturális, sport stb.) kell kezdeményezni. Érzékeny és gyors reagálást tart szükségesnek médiaetikai ügyek, jelenségek kezelésekor.

A további terveihez kapcsolódik többek között: a mure.ro oldal fejlesztése, havi hírlevelek meghonosítása, egy romániai magyar online sajtólexikon szerkesztése, megkezdett programok folytatása (szórványprojekt, riporttáborok, Brassai pályázat, könyvkiadás, stb.), valamint megpróbálni magyarországi mintára a tagjaiknak különböző szolgáltatási kedvezményeket elérni (egészségügyi vizsgálatok, kulturális programok, színházbérletek, oktatás, képzés, szabadidő, üdülés).

„Bizalom, csapatmunka, szolidaritás” – összegzett Szűcs László.

(A kolozsvári Szabadság napilapban megjelent tudósítás alapján.)

MÚRE-elnöki beszámoló 2019-ről és a lezárult mandátum(ok) fontosabb eredményeiről

Legutóbbi közgyűlésünket Déván tartottuk, 2019. március 23-án.

Folyamatos a működésünk annak ellenére, hogy 6 év alatt a sokadik irodavezetővel dolgoztunk, és vélhetően annak is köszönhetően, hogy 2018-tól meghívásos pályázatokból is kapunk támogatást. Állandó Támogatónk volt a BGA Zrt., valamint az RMDSZ és a Communitas Alapítvány.

Alkalmi támogatóink: Nagykároly Polgármesteri Hivatala és a Helyi Tanács, Kovács Jenő polgármester vezetésével; Hargita Megye Tanácsa, Borboly Csaba elnök vezetésével, illetve az alárendeltségébe tartozó intézmények (köztük a Gyergyószárhegyi Kulturális és Művészeti Központ); valamint Winkler Gyula EP-képviselő.

Állandó hazai partnereink: a Holnap Kulturális Egyesület (könyvkiadásban), a

nagyvárad Euro Foto Art Egyesület (Brassai pályázat lebonyolításában) és a kolozsvári Medea Egyesület (diákprogramokban). Köszönöm mindannyiuknak a támogatást!

Állandó működésünk része:

– Táborok: 6 alkalommal riporttábor + 1 médiatábor Kolozsváron, diákoknak, oktatókkal (Simonffy Katalinnal és Csibi Lászlóval)

– Könyvkiadás: 6 év alatt 2 szakkönyv és 6 riportkötet

– Brassai-fotópályázat 2015 óta minden évben; jelenleg a legutóbbi (2017-es) kiírás zsűrizése folyik;

– Média-évfordulós rendezvények: leggyakrabban Nagyváradon (korábban Kelet-Nyugat évforduló, legutóbb: 250. Biharország);

– Szórvány-napi rendezvények Nagenyenyeden, Vajdahunyadon és Kolozsváron,

– az egyesületi lap és honlap fenntartása, állandó rovatok indítása. (A NyelvVész rovat mellé terveztünk mást is, de egyelőre nem lett belőle semmi);

– közösségi profil működtetése, megtöltése saját és átvett tartalommal.

Pályázataink 2019-re, és az eddig beérkezett/elköltött támogatások:

Összesen kb. 100.800 lej (+21.500 euró)

BGA: 1,550 mil Ft., kb 22.785 lej

1,2 mil Ft. = 17.640 lej meghívásos pályázat: irodavezetői fizetés, elnöki honorárium résztámogatása

350 e Ft. = 5.145 lej regionális, erdélyi: könyvkiadás (riportkötet elkészítésének) résztámogatása

RMDSZ+Communitas: 78.015 lej összesen, ebből:

Sajtó szaktestület: 25.000 lej nyomdaköltségre, 16.000 lej a képzési-kutatási projektünkre (Sajtónk és nyelve – 2019–2020)

Könyvkiadás szaktestület: 8.000 lej két kötet nyomdaköltségére, az egyik el is készült.

RMDSZ normatív támogatás: 29.015 lej az egyesület működésére.

Egyebek:

Már beszéltünk a perről, amely a Transindex és Váta Lóránd színművész között zajlik. Közünk hozzá azért van, mert a MÚRE állásfoglalást tett közzé: megíté-

lésünk szerint az írás szerzője személyiségi jogokat sértett. A szerző – akkor főszerkesztő – lemondott, a szerkesztőség írásban kérte, hogy jelentsük ki: a MÚRE-nak nincs egyéb követelése velük szemben, ezt az elnöktől kérték. A BB elnökével és jogással egyeztetve, aláírtam egy ilyen papírt; a perben egyébként alapfokon a Transindex javára döntöttek.

A Transindex kérte, hogy a BB vonja vissza az állásfoglalást. Írott választ kaptak, amelyben az áll: a BB kitart álláspontja mellett.

Az ügy felhívta a figyelmet arra, hogy jogilag nem szerencsés a BB–IT viszony ilyen formája (az elnök – az IT – nem tud hatni a BB-re semmilyen eszközzel, miközben a törvény előtt ő a képviselő). A következő vezetőség figyelmébe ajánlom ennek lehetséges rendezését.

A közhasznúság ügyében elkészült a dosszié, sajnos, nem túl kedvező széljárásban adjuk le – de a környezet sohasem volt igazán kedvező, azok, akiknek hiszek ebben az ügyben, sosem biztattak a kezdeményezés sikerességével.

Sok minden ideillőt megírtam már az RMS korábbi számában, az elnöki beszámoló azzal együtt lehet teljes. De most köszönetet mondok ezúton is:

– az IT(k) tagjainak, akikkel együtt dolgoztunk, akik segítettek, támogattak ötleteim megvalósításában;

– azoknak, akikkel együtt gondolkodtunk, együtt dolgoztunk, együtt terveztünk és szerveztünk;

– az irodai munkatársaknak: Simó Áginnak, aki átsegített a hegyen, amikor a legnehezebb volt, Biró Vincének, aki beletanult a pályázati elszámolásba is, és Török Tündének, aki még mindig, kitartóan tanul. Tudom, hogy mindannyian igyekeztek segíteni, és tudom, nélkülük ma nem tartanánk itt.

– külföldi társ-szervezeteinknek, akik időt és energiát fordítottak arra, hogy részt vegyenek rendezvényeinken, és akik maguk is meghívták a MÚRE-t rendezvényeikre, akik partnerek voltak az együtt-gondolkodásban és a közös érdekképviseletben.

Köszönöm továbbá, Kedves Kollégák, mindenkinek, aki részt vett rendezvényeinken, hozzájárulva azok eredményes és általában jókedvű megvalósulásához!

Rácz Éva

A novemberi IT ülést követően Bögzői Attila vette át az ügyvezetői teendőket – képünkön egyik hozzászólása idején a szárhegyi közgyűlésen – Farczádi Attilától, akinek ezúton is köszönjük eddigi munkáját

Gyergyószárhegy: díjazott kollégáink

Ismét kiosztotta nívódíjait a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete. A Gyergyószárhegyen tartott tisztújító közgyűlés másnapján az új és a régi elnök közösen vezette le a ceremóniát. A következő három oldalon díjazott kollégáink laudációit olvashatják.

Ágopcsa Marianna (Szatmárnémeti) laudációja – Életmű-díj

Egy újságíró, illetve annak munkásságát méltatni nem éppen könnyű feladat. Lehetetlenség ugyanis az érdeklődők elé varázsolni azt a több ezer lapszámot, amelyekbe egy hosszú pályát befutott újságíró írt vagy amelyeket szerkesztett. A feladatot még tovább nehezíti, hogy az újságcsinálás csapatmunka és minden egyes újságíró kizárólag egy ilyen csapat tagjaként tevékenykedhet. Az viszont az illető csapat tagjai által is tudható, hogy ki-ki milyen mértékben és milyen módon járult hozzá nap mint nap vagy akár egy élet során ehhez a munkához. Márpedig Ágopcsa Marianna kiemelkedő teljesítményű csapattag volt mindenhol, ahol dolgozott.

Az Életmű-díjat Ágopcsa Marianna (Szatmárnémeti) vette át

A kolozsvári születésű fiatal művésztörténész először A Hét című, ma már sajnos nem létező hetilap szerkesztőségébe került, ahol eredeti szakmájának megfelelően művészeti tárgyú cikkeket írt, illetve gondozott. Magas színvonal jellemezte ezeket az anyagokat, és pedig nem csupán szűk szakmai szempontból, hanem a megírás módja tekintetében is. Már akkor láthatta az olvasó, hogy egy jó tollú, kulturált íráskészséggel megáldott újságíróval van dolga. Ami, valljuk be, abban az időben sem volt általános. Rövid, az ugyancsak bukaresti Munkásélet című hetilapnál töltött kitérő után családi ok miatt költözött Szatmárnémetibe, ugyanis házasságot kötött az itt élő Muhi Sándor képzőművésszel. (Mellékesen e házasságból született lánya is bizonyos tekintetben szakmabeli: történész, már kiadott két könyvet.) Marianna tehát ekkor lett a Szatmári Hírlap belső munkatársa. Ebben a minőségében is elsősorban a művészettel kapcsolatos cikkeket írt, ideértve a rendszeres színikritikákat, amelyek azóta sajnálatos módon eltűntek a napilapok hasábjairól. Rövid ideig a lap főszerkesztő-helyettese is volt, ami után a rendszerváltással együtt az ő újságírói pályáján is új szakasz vette kezdetét egy új lapnál és egy megújult csapatban. Éveken át a színes helyi politikai élet krónikása volt, híven tájékoztatva az olvasókat elsősorban a helyhatóságok munkájáról, folytatva a művészeti eseményekről való beszámoló írását is. Utána hosszú éveken át, még hivatalos nyugdíjazása után is, a lap olvasószerkesztője volt, amely a minőség szempontjából azért mégiscsak meghatározó poszt egy szerkesztőségben.

Feltétlenül meg kell említenem, hogy Marianna a MÚRE egyik alapító tagja. A MÚRE megalapításnak ötlete ugyanis egy Brassó-Pojánára összehozott újságírókongresszuson pattant ki, ahol néhány jelenlevő magyar újságíró, látva a román kollégák parttalan és értelmetlen vitáit, arra a következtetésre jutott, hogy nekünk egy saját újságírószervezet kell. Köztük volt Marianna is. Ma is aktív tagja a szervezetnek. Ez önmagában is jelent valamit.

A mikrofonnál idei Nívódíjasunk, a Hunyad megyei Gáspár Barra Réka, a Nyugati Jelen napilap szerkesztője

Most pár szót Ágopcsa Mariannáról, az emberről és csapattársáról.

Magától értetődő volt egész pályája során az igényesség, a slendriánsággal szembeni harc. Ami, érdekes módon nem járt együtt azzal, hogy a többi kollégával komolyabb konfliktusai lettek volna. E sorok írója évtizedes közös munka során soha nem hallotta őt civakodni, még akkor sem, mikor arca nem tudta palástolni az értetlenséget, sőt a dühöt, ha egyes kollégák csak úgy odavetett anyagaiból kellett valami vállalhatót kihozni. De mindig megcsinálta, anélkül, hogy valakit korholt volna.

Hát, ilyenformán telt el az a sok évtized, amit a pályán töltött. Szívből kívánok neki szép és nyugalmas nyugdíjas és nagyszülői éveket jó egészségben!

Veres István

Gáspár-Barra Réka laudációja (Déva) – Nívódíj

Mindvégig fáradhatatlan lendülettel és hittel tevékenykedett és tevékenykedik ma is a magyar szórványközösségben. Nevét nemcsak Déván, hanem Hunyad megye kisebb-nagyobb településein is ismerik.

1990-ben megszervezi a Traian Líceum első magyar diáktanácsát, alapítója a dévai Madisz-nak, a Makosz országos, szórványért felelős vezetőségi tagja, a dévai IKE alapító tagja 1990-ben.

Ugyancsak a 90-es évek elejétől végez helytörténeti kutatásokat, a Hunyad vármegye közéleti lap felelős szerkesztőjeként járta be a megyét és írta meg az iskolák történetét. Diákkora óta érdekli a helytörténet,

kutatómunkája eredményeként több kötete jelent meg. Az egykori nagyváradi Ady Endre Sajtókollégiumban készült szakdolgozatának témája is a Hunyad megyei sajtó XX. századi története volt.

2006-ban férjével, Gáspár Jánossal és Varga Csaba gitárművésszel megalapítják a Dél-Erdélyért Kulturális Társaságot, ezen belül a Renaissance együttest, ahol a fiatalokat vezetik be egy eltűnt kor táncos estélyeinek rejtélyeibe. A Dél-Erdélyért Kulturális Társaság egyik nagyszerű eredményének tartja, hogy sikerült bevinni a köztudatba a dévai Bethlen kastély történetét. A Magna Curia néven ismert dévai Bethlen kastélyban pillanatnyilag a Dák és római civilizáció Múzeuma működik. A társaság által évente megszervezett reneszánsz kastélyfesztiváloknak köszönhetően újabban a múzeum a képviselői is megemlítik, hogy kik építették a Magna Curiát, hogy Bethlen Gábor feleségének Károlyi Zsuzsannának volt az egyik kedvenc tartózkodási helye.

Saját bevallása szerint nem készült újságírónak, de a sors úgy hozta, hogy ebből keresi kenyerét már több mint két és fél évtizede, nem is akárhol, hanem a szórványban, Déván, Hunyad megyében.

Oroszlánrészt vállalt az Aradon indult Nyugati Jelen napilap kiterjesztésében Hunyad megyére, ahonnan felelős szerkesztőként ad hírt rendszeresen a magyarság életéről, és juttatja el az írott magyar szót több száz magyar családhoz. 2001-ben kollégáival járta végig Hunyad megye magyar lakta településeit Brádtól a legkisebb magyar

(folytatás a következő oldalon)

Gyergyószárhegy: díjazott kollégáink

(folytatás az előző oldalról)

faluig, elvitte a Nyugati Jelent a magyarok házába, megkérte őket, rendeljék meg a lapot, olvassák el azt a napi pár sort magyarul. A szó szoros értelmében nem újságírónak, hanem közösségi újságírónak tartja magát. Ez abból is adódhat, hogy aktív közösség-szervező és kulturális tevékenységet vállal. Helytörténeti kört is indított a szerkesztőségben, elengedhetetlennek tartja, hogy a fiatalokat már iskolás kortól bekapcsolják az ilyen jellegű tevékenységbe. 2003-tól aktívan részt vesz a dévai önálló magyar iskola létrehozásában.

2016-ban az RMDSZ Ezüstfenyő-díjjal jutalmazta helytörténész, közösségépítő, újságírói munkáját. Gáspár-Barra Réka szerkesztette a tavaly megjelent Hunyad Megyei Magyar Értéktár című kötetet, amelyben a térség fontos történelmi értékeit térképezték fel és mutatták be. Tagja a Hunyad Megyei Magyar Értéktár Bizottságnak és a mindennapos újságírói munkája mellett napjainkban is folytatja a Hunyad megyei szórványtelepüléseken fellelhető magyar emlékhelyek feltérképezését, bemutatását.

Idén a Magyar Újságírók Románia Egyesülete az írott sajtó Nívódíjat adományozza Gáspár-Barra Rékának közel három évtizedes közösségi újságírói és helytörténész munkája elismeréseként. Gratulálunk és kitartást kívánunk újságírói és a közösséget szolgáló tevékenységéhez!

Forró László

Kupás János laudációja (Szováta) – Médiamedvező-díj

Sóvidéken, Maros megyében ismerősen cseng a neve. Számomra véletlennek tűnt az ismeretségünk. Kovács Levente rendező tanárral készítettem interjút közös barátunk kérésére. Mondták: a Sóvidék Televízió stábjával készül majd a Sóvidéki TV számára. A kamerák, fények beállításakor meglepett a jó cucc és a szakszerűség – ezt most kissé szégyenkezve mondom, mert tudnom kellett volna, ők azok, akiket szinte minden vásárhelyi rendezvényen láttam már forgatni. Csak mindig azt hittem, az RTV maros-

vásárhelyi stúdiója vagy az Erdély TV munkatársai. Nos, jóval az említett forgatás után ugyancsak Kovács Leventék mutatták be azt az embert, aki az említett forgatást lehetővé tette. Ő a tulajdonosa a Sóvidék Televízióknak – tudtam meg akkor – holott rég tudnom kellett volna, de mostanában kevesebbet forgolódom tévés társaságban. Nyilvánvalóan rögtön kikérdeztem, hogy mióta, hogyan... milyen műsoraik vannak stb. Röviden, mert nagyon sietett, mesélt kicsit az újdonságukról, az online rádióadásukról, a Régió Rádióról s ennek jövőjéről. Igen, gondoltam magamban, erről is illenék többet tudnom. S akkor elhatároztam, hogy ezt az embert még megkeresem egyszer. A nyári szováta riporttáborunk tálcán kínálta a lehetőséget. Ő lett az, akivel portréinterjút készítettem könyvünkbe. Már amennyire ilyen rövid ismeretség után ez lehetséges. Ott, Szováta, a MÚRE tábornyitó találkozóán kollégáim, akikben még él a kíváncsiság, egyre közelebb húzódtak a Sóvidék Televízió embereihez, amikor Kupás János szabadegyetemi előadást rögtönzött nekünk a televízió és rádió mai lehetőségeiről, új koncepciókról, majd bemutatta munkatársait. Cseppet sem csodálkozom, hogy díjazásra méltónak találták a munkáját.

Na, ezért vagyok én most itt. És most amolyan wikipédiásan fogom bemutatni őt,

A médiamedvező-szereket
járó elismerést a szováta
Kupás János, a Sóvidék
Televízió és a Régió Rádió
vezetője vette át

különben lelövöm a poénokat, amiket a kötetbe szánok.

De annyit elárulok, hogy beszélgetéseink alatt arra kért, ne arról faggassam, miket tett vagy ért el az életben, inkább arról, hogy miért. Kevés olyan embert ismertem, aki olyan tudatosan építette volna fel magát mint Kupás János. Aki elsősorban nem a haszonért, hanem önmaga hasznosításáért, hasznossá tételéért lett üzletemberré, vállalkozóvá.

Tehát röviden a tények:

- Szovátán él, 2 felnőttkorú gyermeke van. Felesége háziorvos.

- Édesapja tanár volt.

- 1968-ban született Erdősztgyörgyön, de még kisgyermek, amikor szülei Szovátára költöznek

- Ott járt iskolába. Minden érdekelte és mindennek a miéértje.

- Tanulni nem szeretett, de IX. osztályos koráig kiolvasta szülei 1600 kötetes könyvtárát.

- Érettségi után Magyarországon informatikai mérnöki szakon tanult, itthon közgazdaságtanból mesterizett.

- 93-95 között a Juventus hetilapot szerkesztette két kollégájával.

- A Sapientia Egyetem Média és Közkapcsolatok szakának hallgatója is volt, de a diplomához nem ragaszkodott. Egyik tevékenységi területe a sok közül: az említett szak diákjait mentorálja, szakmai gyakorlatot vezet.

- Nemrég a kombinált médiáról tartott előadást a Sapientia-n.

Stefan Both, az Adevarul napilap temesvári tudósítója kapta az idén a Pro Amicitia-díjat

- 12 évig volt városi tanácsos Szovátán, jelenleg a Maros Megyei Tanács tagja, a Fel-ső- és Kisküküllő-menti térséget képviseli.

- Médiavállalkozásából 1992 óta nem kap fizetést. Párhuzamosan más vállalkozása is van, mert valamiből meg kell élni.

- Azt vallja, csak pénzért nem lehet intellektuális tartalmat előállítani. „Az én célom az emberek közti fellazult kapcsolatokat megerősíteni. Az emberek a társadalomban úgymond görbítik maguk körül a teret, minden embernek van egyfajta hatása a többiekre, valamilyen formában igyekszik a tapasztalataiból leszűrt következtetések alapján, a jónak vélt értékek promoválásával befolyásolni a környezetét. Vannak, akik képesek erre, mások nem. A médiával kapcsolatos munkám anyagi hasznot nem hozott... Mondhatnák, vannak más költséges passziók, járhatnék vadászni. De ha ez olyan intellektuális passzió, amellyel elérhetem azt, hogy görbítem magam körül a teret, akkor megérte.”

Az online rádióval is ez a célja, hogy az erdélyi magyarságot összetartó, identitást erősítő tartalmat sugározzon. És ebben nem hajtja sem a megfelelési kényszer, sem a határidő, hiszen ez hosszú távú munka és feladat. „Az én feladatom: elég erősre és nagyra összkovácsolni ezt a törekvést, hogy majd nélkülem is működjön.” Pontosan 50 évvel ezelőtt mi is ezzel a törekvéssel indultunk. A mi generációnk nevében is köszönöm neked ezt a törekvést, Kupás János! És gratulálok a díjhoz.

Tomcsányi Mária

Stefan Both laudációja (Temesvár) – Pro Amicitia-díj

Stefan Both az Adevarul napilap temesvári főmunkatársa. Korábban az Evenimentul Zileinél, s más helyi lapoknál is dolgozott. Néhány éve újra a Temesvári Rádió külső munkatársa is.

Cikkeiben a Bánság mindennapjait mutatja be, tőle telhetően a lehető legkiegyensúlyozottabban. Előszeretettel ír a hajdani Temesvárról, a bánsági vonatkozású történelmi eseményekről, tényeket, személyiségeket mutat be. Bár románul ír, mindig hangsúlyozza, ha egy magyar, sváb, szerb,

(folytatás a következő oldalon)

Gyergyószárhegy: díjazott kollégáink

(folytatás az előző oldalról)

netán bolgár vagy szlovák személyiségről van szó. Az épületek történeteiről is szívesen ír, amelyeket a Bánságban javarészt magyarok vagy németek építettek. Kommentekben sokszor kritizálják a román olvasók, de ezzel nem igen törődik.

2016-ban, amikor első alkalommal szervezték meg a Temesvári Magyar Napokat, annyira fellelkesült, hogy a román újságírók körében ő terjesztette a rendezvénnyel kapcsolatos híreket, majd a következő években ő szervezte a román nyelvű sajtótájékoztatókat és ő hozta létre a TMN román nyelvű Facebook oldalát, amit azóta is ő adminisztrál.

Rendszeresen jelen van a Temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház bemutatóin, előadásain. Egyetlen fontosabb magyar vonatkozású rendezvényről sem hiányzik, ugyanakkor szívesen tudósít a romániai olvasóközönséget érintő magyarországi eseményekről (és itt nem a politikaiakra gondolok).

Az ő nevéhez fűződik Temesvár legrégibbi szobrának köztéren való elhelyezése. Nepomuki Szent János szobra évtizedeken keresztül a Józsefvárosban állt, a templom mögött eldugva (a kommunisták oda kényszerítették). Cikkei nyomán – vele is konzultálva döntött úgy Nicolae Robu polgármes-

ter, hogy a Millenniumi templom előtti tér felújítását követően ide helyezze, ami kétszeresen is előny: mindenki láthatja a megfelelő helyre került vallásos témájú alkotást.

Az Adevarulnak nincs állandó székhelyföldi tudósítója, ezért Ștefan Both felajánlotta, szívesen utazna oda rendszeresen, érdekesebbnél érdekesebb témákat közölne a lapban. Szabadsága alatt el is jött három alkalommal is egy-egy hétre. Főleg turisztikai témákról számolt be, de történelmi vonatkozású írásai is jelentek meg.

Mielőtt Pro Amicitia-díjra javasoltam volna Ștefit, néhány magyar újságíró kollégámmal is konzultáltam. Mindenki azt mondta: megérdemli!

Bartha Csaba

A Magyar Adás (Bukarest) laudációja – Nívódíj

Az audiovizuális média nívódíját nem egyvalaki kapja, hanem az 50 éves Magyar Adás szerkesztősége. A díjat Mosoni Emőke főszerkesztő vezetésével a szerkesztőség csapata vette át.

Elnök Úr, én készültem!

...készültem felhívni Mosoni Emőkét. Készültem, hogy megkérdezzem, hányan dolgoznak a Magyar Adásnak. Készültem, hogy megtudjam, hányan állnak az ötven év mögött. Készültem megnézni a legutóbbi műsort

Csoportkép díjátadás után
a gyergyószárhegyi
közösségháza dísztermében

– előbb előben a tévében, aztán a tévé honlapján vagy a Facebookon, legalább utólag. Készültem gratulálni egy nemrég látott műsorhoz. Készültem, hogy megdicsérjem azt.

Aztán mindegyre – mint az átlagembernek – egyszer csak nem jutott idő. De pár dolgot így is tudok – tudunk róluk.

Tudjuk hogy a Magyar Adás ötven éve mögött nem csak ennyien állnak, akik jelen vannak a díjátadón, hanem sokkal többen. A szerkesztőség ma mintegy 30 emberrel dolgozik, és tudjuk, hogy nem mindannyian Bukarestből tudósítanak. Tudjuk, hogy ez a műsor nem Bukarestről szól, de Bukarestből sugározzák. Tudjuk, hogy nem csak a bukarestieknek szól: olyan képet mutat az országról, amelyet ez a szerkesztőség irányít. Nem tudjuk, hogy milyen rendezvényen voltak legutóbb, mert nem rendezvényekre járnak, hanem ők krelják azokat. Az anyagaikat úgy készítik, hogy az emeli az események sorába azt a bizonyos történetet.

És hogyha legközelebb készülök megnézni egy műsort, akkor nem csak arra az egy műsorra, nem csak a mostani arcokra

gondolok majd. Gondolok mindazokra, akik az elmúlt 50 év alatt ott dolgoztak, akkor is, ha én magam mondtam korábban a főszerkesztőnek, hogy ez a díj most elsősorban a jelenlegi munkatársaknak szól, de tudom, hogy ők nem tudják elképzelni a régiek nélkül. Ez az a szerkesztőség, amelyet igazából mi sem tudunk elképzelni a régiek nélkül, mert ha az újak nem is mindig, de a régiek szinte mindig itt vannak közöttünk.

MŰRE-rendezvény nagyon üres lenne a Magyar Adás valamely képviselője nélkül, és tudom, hogy a romániai magyar médiafogyasztók élete is nagyon üres lenne a Magyar Adás nélkül. Van olyan ismerősöm, Szatmár megyei tanár, aki azt mondja: nem tudja, mikor és hol sugároznak a magyarul beszélő rádiók és televíziók. Ő csak azt tudja, hogy hétfőn magyar adás van, hazamegy, és megnézi. Szerintem legközelebb mi is megnézzük.

Gratulálok a csapatnak!

Rácz Éva

A gyergyószárhegyi közgyűlés és szakmai tanácskozás emlékezetes mozzanata volt a szombat délutáni – teázással és macskamentéssel fűszerezett – szekerezés a Güdüc tanyára, ahol kollégáink a füvesemberrel találkozhattak, s különböző gyógynövényekkel ismerkedhettek meg az esti díjátadó ünnepség előtt

Hazatért legújabb riportkötetünk

Új riportkötetünk zilahi
bemutatóján Tomcsányi
Mária beszél a Szilágysági
megyei közoktatás
helyzetéről szóló anyagáról

Szilágyságban két helyszínen mutatta be legújabb könyvét a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete. A *Nem tömb, nem szórvány: Szilágyság* című kötet szerzői közül többen is jelen voltak az október 11-12-i zilahi és kémeri közönségtalálkozón.

Zilahon Lakatos Sándor, az RMDSZ városi szervezetének elnöke köszöntötte házigazdaként az újságírókat és a közönséget, majd Szűcs László MÚRE-elnök mutatta be a Szilágyságban táborozott csapat megjelent tagjait. Szerkesztőként azt is elmondta: a könyvet ugyan riportkötetnek nevezzük, de műfajilag változatosabb, vannak benne portékák, interjúk is, ezért is szerepel a borítón meghatározásként, hogy Szilágyság riportutak, amire a borító is ráerősít a szilágysági tájban sétáló riportterekkel. A portrék közül kiemelte a Fejér Lászlóval, a Szilágyság magyar sajtó közelmúltjának meghatározó alakjával készített anyagot, amely, mint fogalmazott, minden bizonnyal nem csupán az utolsó, de talán az egyetlen vele készült beszélgetés, amiből nem csak egy élettörténet bontakozik ki, hanem Zilah nagyvárossá válásának története, illetve a rendszerváltás előtti hazai sajtó világa. A Szilágyságivá lett újságíró című beszélgetés sepsiszentgyörgyi születésű anyja néhány hónappal az interjú elkészül-

te után hunyt el, a mostani bemutató a Fejér Lászlóra való emlékeztetést is jelentette.

A továbbiakban Szekeres Attila heraldikus minőségében tartott vetített képes előadást – egy krakkói konferencián elhangzott szöveg rövidített változatát – a Báthoriak jelképhasználatáról, kiemelve, hogy a család címerében szereplő sárkányfogak valójában farkasfogak. Rácz Éva kórházintézmény vezetőjének interjút idézte fel Seres Dénes parlamenti képviselővel, aki az egykori Szilágyságról, valamint a mai Szilágyságról, az ott élő magyarság jelenéről, önszervező képességéről beszélt.

Tomcsányi Mária „két Wesselényi” Zilahon című riportja elkészítésének műhelytitkaiba avatta be a hallgatóságot, melyben a megyeközpont két legfontosabb magyar vonatkozású iskolája helyzetképeinek megvilágításán túl vidéki pedagógusokat is megszólaltatott. Újvári Ildikó a szilágysági pézsgő készítés útját járta be Szilágysomlyótól Kárástelekig, s az ott szerzett élményeit idézte fel. A Perecsenben forgoló Bögözi Attila riportjának középpontjában a falu nevezetesei terméke, a hagyma állt, többek között azt is megtudhattuk, mi az oka annak, hogy e keresett portéka, amit gyakran akkor is perecseniként kínálnak a piacon, ha nem ott termelt, miért nem kaphatta meg mind ez ideig az oltalom alatt álló földrajzi jelzést.

2018 nyarán Kémeren volt a riporttáborunk központja, a falu határában álló Kemsilvanum panzió, Zilah után ezért ment el a csapat egy része ismét a Szilágyság nyugati szélén fekvő faluba, megismertetni a nyomdából frissen kihozott kötetet a helybéliekkel, közöttük olyanokkal is, akik alanyai a riportoknak. Szomorúan értesültünk ugyanakkor arról, hogy alig egy héttel a bemutató előtt, balesetben elhunyt kötetünk egyik legidősebb szereplője: Soós Bálint szemtanúként mesélt Szucher Ervin kollégánknak az Ippon lezajlott mészárlásról, és nagyon várta a kötetet – mesélte unokája, a kémeri Soós Koppány, aki szintén szerepel a könyvben.

A református egyház gyülekezeti termében mintegy ötven érdeklődő előtt Kánya Zsolt Attila lelképásztor köszöntője után a könyvben sarmasági riporttal jelentkező D. Mészáros Elekkel kiegészült szerzői csapat ezúttal a riporttáborban szerzett élményeiről, benyomásairól szólt. A találkozón jelen volt Szabó Levente György polgármester is, aki egyébként másokhoz hasonlóan a jó hangulatú családi napi rendezvényekről sietett át a könyvbemutatóra. A könyvbemutató végén hosszú percekig át dedikáltak a szerzők a kémerieknek.

A Szilágyság megyei riportkötet már kapható Kolozsvárt az Idea könyvtérben, a Gaudeamus könyvesboltban, Nagyváradon az Illyés Gyula könyvesboltban, tovább az RMDSZ zilahi irodájában.

Lapzártánk után a kötet következő bemutatóit november 6-án a kolozsvári Gaudeamus könyvesboltban, majd november 8-án a Nagy-

váradi Könyvmaratonon tartottuk. A kötet jelen volt november közepén a 25. Nemzetközi Marosvásárhelyi Könyvvásáron is.

Dedikálás közbeni terefere
Kémerben, a református
egyház gyülekezeti termében
tartott könyvbemutató után

Magyari Sára: Sajtónk és nyelve

Mikor megkaptam ezt a címet egy vitaindító megtartásához, azonnal feltűnt a szövszerkezet kettőssége: a sajtónk szó többes szám első személyű, a nyelve egyes szám harmadik személyű forma. Az első elem nyelvtani jelentéséhez hozzátartozik a közelítés, a biztonságos eligazodás, a közösségvállalás. A második viszont távolítást jelez, változásokkal kapcsolatos bizonytalanságot.

Fel is merült bennem, hogy a sajtónk szóhoz kit is kapcsoljunk, ott motoszkált a kérdés: kié a sajtó? Az újságíróé, aki időhiánnyal, esetleg témahiánnyal küzdve írja? A fenntartóé, aki saját érdekeit szeretné érvényesíteni, és már nincs pénze, igénye tisztafejre vagy korrektorra? Az olvasóé (hallgatóé, nézőé, böngészőé), aki ha unja vagy ha nézeteivel ellentétes információkat talál, többet nem fizet elő rá? Egyáltalán ki írja, ki szerkeszti: a szakember, aki jó esetben tanulja a szakmát; a reklámszakember, aki teltűzdeli az újság egyharmadát reklámmal; az olvasó, aki hirdet, emlékezik, meghív, propagál? Nem is tudom.

Az biztos, hogy a vitaindító során nekem a nyelve jutott, hiszen azt vállaltam néhány éve, hogy a sajtós kollégák nyelvhasználat-

tal, –helyességgel kapcsolatos kérdéseire fogok válaszolni – többé-kevésbé kielégítő módon. Mert egyszerűek azok a kérdések, amelyek a nyelv konvencionális jelrendszerének működésére vonatkoznak vagy főként a helyesírással kapcsolatosak. Viszont a nyelv társadami jelenség is, tudatos közlési szándék jellemzi, gondolat- és érzelmkifejező „eszköz”, valamint közösségi és kulturális tulajdon. Változatokban él, és a folyamatos változás teszi élővé, működőképessé.

A szakértői rovathoz érkezett kérdések közül (l. NyelvVész a mure.ro oldalon) kevés vonatkozik a nyelv jelszerűségére: a helyesírással kapcsolatos kérdések száma elenyésző, gondolom, leginkább azért, mert a helyesírási szabályzat 12. kiadása szinte mindenki számára elérhető. Viszont a hangképzéssel, a szóelemek működésével kapcsolatosan már adódnak bizonytalanságok. Például izgalmas, hogy egy-egy hang ejtésekor mikor jelenthetjük ki, hogy az anomália hibának minősül-e vagy valami egészen másnak. A h hang ejtése (elhagyása) kapcsán merült fel, hogy mi az, ami még a helytelen képzés, azaz a pöszeséghez tartozó beszédhibának minősül, illetve már valamilyen szervi elváltozás (bénult arcizmok, fog-

Magyari Sára egyetemi tanár sajtónyelvi előadásával indult közgyűlésünk szombat délelőtti programja

sor vagy állkapocs rendellenessége, a nyelv méretbeli elváltozása), illetve mikor lehet szó fáradtságról, túlterheltségről, esetleg nyelvi sznobizmusról, kényeskedésről.

Szóelemek szintjén leginkább a toldalékolással kapcsolatos bizonytalanságok kerülnek elő, ilyen a román nyelv hatására a többes szám felesleges, akár jelentésváltoztató használata. Az olyan szerkezetekben, mint a politikusok feleségeikkel vettek részt a vacsorán az arab világban megállná helyét, a mi európai családmmodellünkben annyira nem, hiszen a birtokjelölő többes szám itt valójában azt jelenti, hogy egy politikusnak több felesége van, miközben sejtjük, hogy csak a román nyelv hatására történt szó szerinti fordítás, felesleges számbeli egyeztetés.

A legtöbb kérdés a szóhasználatot érinti: illik-e vagy sem, hibás vagy sem ez vagy az a forma? Kedvenc példám erre a kolléga vs. kolléganő, esetleg kollegina előfordulása. Az utóbbi forma inkább negatív csengésű, lekezelő, de sok múlik azon is, hogy valóban meg akarunk-e sértődni egy-egy forma használatán, ha evvel a megnevezéssel illetnek minket. Ilyenkor azt javaslom, ha zavar, tegyük szóvá udvariasan, nőiesen, illetve amennyiben használni szeretnénk mi magunk, akkor figyeljünk a kontextusra, a hanglejtésre: inkább kedveskedő legyen és ne leminősítő.

A szakértői rovathoz gyakrabban érkeznek a szószerkezetek szintjét érintő bizonytalanságok, főleg a pongyolaság, a szólások keverése okoz gondot. Egyik kedvenc példám a felmerülő gondolatok kifejezésével kapcsolatos: javasolni szoktam használatát, hiszen a magyar nyelv képszerűsége, metaforikája érzékletesebbé, valódibbá teszi a mindenkori beszélő számára azt, amit egyébként nem láthat vagy csak nehezen tud elképzelni, méghozzá azt, hogy a beszélő az emberi testet, itt a fejet, tartályként képzei el, a gondolatot pedig olyan szubsztanciaként, amely passzív állapotban valahol lent található, aktiválódása révén pedig a felszínre tör. Így nemcsak helyes a kérdéses kifejezés, de ajánlott is élni vele, mert nyelvünk vizualitásának jellegzetes példája.

Érkeznek még kérdések a mondatalkotás, a szórend kapcsán is, de érintik a tájszólás és a normatív nyelvváltozat használatát is, a megfelelő beszédtempót (a magyaror-

Csak hogy a nyelv és az emberi világ sem ilyen egyértelműen működő: a (sajtó)nyelvi helyesség valahol a kettő között mozog...

Takázás című kötetéből
olvas fel részletet
Magyari Sára

szági köznyelvi átlagos beszédtempó 12,5–13 hang/s) stb. Gyakran javaslom, hogy a sajtóban is a beszédhelyzetből kellene kiindulni: ki kinek milyen céllal, milyen közegben beszél, ír, mert manapság inkább a beszédhelyzet határozza meg a normát, bár régebben az irodalmi és a köznyelv volt a normaadó, létezett egy nyelvi eszmény, amely a helyes és helytelen kategóriáit írta elő. Ma inkább a helyénvaló és nem helyénvaló a mérce: egyrészt a beszédhelyzet, másrészt az érthetőség lesz az irányadó. A legtöbb probléma a norma kettős megítéléséből fakad: nem annyira a helyénvalóság lesz az irányadó, hanem a szubjektív tudás. Gyakoriak az olyan kérdések, amelyek így kezdődnek: ugye, úgy helyes/nem helyes, hogy... De az ilyen formulákban az is benne van, hogy ez és ez a forma nekem tetszik vagy sem, ismerem vagy sem, meg egy kicsit az emberi egó is: ahogyan én tudom, egészen biztosan az a jó. Csak hogy a nyelv és az emberi világ sem ilyen egyértelműen működő: a (sajtó)nyelvi helyesség valahol a kettő között mozog: szükség van egy fajta nyelvi igényességre, amely a megértést célozza, ugyanakkor ide való a nyelvi tolerancia is, valahogyan úgy, hogy elfogadjuk a nyelvi változás, sokszínűség tényét is.

Hozzászólás a sajtónyelvi beszélgetéshez

Ezen (eme) elképesztően dögös (bom-bázó) barna hajjal bíró lány dombra épített házzal rendelkezik.

A mondat épelméjű magyar nyelven így hangzik: *ennek a szép barna lánynak dombon van a háza*. Ma magyarországi sajtónyelven viszont úgy, ahogy fentebb olvasható.

Az első megemlíthető jelentés a *-nak*, *-nek* szerkezet kerülése. Kinek a, minek a valami, *Toldinének a háza* (azért nem *-nak*, mert a nével összetett szerkezetet alkotunk, így nincs hangrendi azonosulás). *Ezeknek az óvodásoknak* helyett jön az *eme óvodásoknak*, *ezeknek a termékeknek az ára* helyett *e termékek ára*, és így tovább.

Igen, látszólag így egyszerűbb. De ez az egyszerűség nem a nyelv szerves fejlődése, hanem a nyelvet használók lustasága, bizonytalansága, az, hogy képtelenek megbirkózni a bonyolultabb szerkezettel. Eljutottunk odáig például, hogy *ezen epizód azon küzdelmekbe nyújt betekintést*. A vidéki kocsmákban, szüreteken, családi közösségekben sikerül nem így beszélni, a pesti redakciókban nem. Ha szerves nyelvfejlődés volna, először jelentkezne „a nép ajkán”, és onnan kerülne át (némi ellenállás után) a sajtónyelvbe.

De nem így van. Az *e*, *eme/ama*, *ezen/azon* használata a lényegét tekintve archaizálás, amelynek két esetben van létjogosultsága. Ha az humorforrás, ironizálás, vagy ha autentikus stíluselem. A nyelvi bizonytalanság leplezésének viszont nem eszköze.

A példamondat másik jellemzője a *bíró*, *rendelkező* áljelzők használata. Vagy évtizede már Tamás Gáspár Miklós felhívta rá a figyelmet, hogy valakik kiirtották a magyarból a létigét. Aki *nagy/gazdag múlttal rendelkezik*, annak *nagy/gazdag múltja van*. Aki *háromszobás lakással bír*, annak *háromszobás lakása van*. Ez evidencia volna, csak hogy az angolban a *to have*, *having* különböző formái jönnek itt elő, és aki *guggolva szürcsöl*, a „gugli” fordítóját használja, az megkapja ezeket a nyelvi szörnyszülötteket. Mostanra erre mi felénk ezek váltak normává.

A *bíró*, *rendelkező* eluralkodása amolyan agresszív, invazív fajként kiirtotta az *-ú*, *-ű* képzős mellékneveket. Nincs *nagytudású*, csak *nagy tudással (gazdag ismeretekkel)*

rendelkező, nincs *nagy tapasztalatú*, csak *nagy tapasztalattal bíró*, és ma már nem a *dús lombú fáktól* várunk feleletet, hanem a *dús lombozattal rendelkezőktől*.

De nemcsak az *-ú*, *-ű* végű melléknevekkel van a baj, hanem az *-ó*, *-ő* végűek többes számával is. Nem *láthatók* azok, amelyek látszanak, hanem *láthatóak*. Nem *nézhetőek* a filmek, hanem *nézhetőek*. Márpedig csak a *-ú*, *-ű* végűek esetében jár ki a további magánhangzó (*nagylábúak*, *nagyfülűek*). Igazi nyelvi anakronizmus az *orrszarvúak* alak, pedig az orrszarvú itt már nem jelző, hanem főnév, mindenképpen *orrszarvúk* volna a szabályos alak.

Becsempészttem ezt a *látszanakot* is, pedig a mai sajtónyelvben ezek *látszódnak*. És a hangok *hallatszódnak*. Hogy miért, arra az egyetlen logikus magyarázat az, hogy a *látszikot* sokkal nehezebb helyesen ragozni, mint a *látszódikot*. Közben ami „*-ódik*”, az eredetileg folyamatban van: *íródik* a könyv, *mosódik* a ruha. Amúgy *írják*, *mosás*.

A nyelvészek némelyike megpróbálja azal magyarázni ezt a jelenséget, hogy állítmányi szerepben kerülnek elő. Szerintem ez marhaság, erőltetett magyarázat. Az állítmánnyal kapcsolatban van viszont egy másik probléma. Az nevezetesen, hogy eredetileg csak hozzá járulhatott határozó (hiszen az az állítmányban kifejezetett cselekvés, történet, állapot valamely körülményét határozza meg). Ma viszont a tárgyhoz, sőt a határozóhoz is fűznek határozót, miközben kerülnek a jelzőt. Elképzelhető egy olyan tudósítás, amelyben az szerepel, hogy „a MÜRE közgyűlésén foglalkoztak a sajtónyelv állapotával Erdélyben”. Pedig nem Erdélyben, hanem Gyergyószárhegyen foglalkoztak az erdélyi magyar sajtónyelv állapotával. Lehet, hogy a „nők helyzetét Afrikában” valójában Brüsszelben vitatták meg, és természetesen az afrikai nők helyzetéről volt szó. A *való*, *történő* és sok más hasonló jelzősítő fordulat szándékos kerüléséből fakad a legtöbb ilyen szerkezet a mai magyar sajtónyelvben, és abból a szakmai babonából, hogy a modern (és szakmailag korrekt) hírnyelv kerüli a jelzőket.

A többes számmal kapcsolatos új jelenség mind az igék mind a birtokos ragok

egyesszámúsítása bizonyos esetekben. Tudni kéne, hogy *a politikusoknak el kell mondania az igazat* helyett az *el kell mondaniuk* alak az egyedül helyes. Mint ahogy azt is, hogy a gyerekeknek az óvodában nem játék van, hanem játéku. *Kovácséknak van kutyája*, de ez az *ő kutyájuk*. Kitérő itt, hogy a korábban csak az embernek kijáró személyek névmások (angol hatásra, meg félreértelmezett állatszeretből) ma kijárnak a sajtónyelvben is az állatoknak. Így lesz *a kutyája, aki, a macska, akit*, de hol áll ez meg? Már rovarokra vonatkoztatva is olvastam ilyet, szerencsére azt még nem, hogy *tetű volt a fején, akit szerencsésen sikerült kiirtani*. További kitérő: *az új szernek köszönhetően* – ehetjük hozzá. De azért *a három halálos áldozat* ne legyen már *a balesetnek köszönhető*, és a rossz védekezésnek se legyen *köszönhető a bekapott három gól*.

Ha már gól. A gólt érvénytelenítette a játékvezető az asszisztens jelzése alapján (*által volna*, mert a *miatt*, a *révén*, az *íránt*, az *okán* és még sok névutó, valamint egyszerűen a *-val*, *-vel* helyett is *által* van a mai magyarországi sajtónyelvben, megint csak angol hatásra).

Szóval az *asszisztens*. *Partjelző* volt az árva, de a FIFA *assistant refereet* csinált belőle hivatalosan. Ennek pontos jelentése *segéd-játékvezető*, ha akarom, *játékvezető-helyettes*. Ahogy az *assistant professor* a tanársegéd. Csakhogy a tanársegéddel simán megműttem magam, ha úgy adódik, míg az *asszisztensre* nem bíznam magam.

Állítmányi probléma még a szenvedő szerkezet hiánya a magyarban, ezt úgy pótoltuk, hogy vagy *ők eldöntötték* vagy *mi eldöntöttük*, attól függően, hogy magam érintve voltam-e benne, vagy sem. De ma *eldöntésre kerül*. *Elfogásra kerül a bűnös*, *eladásra kerül az autó*, és ezer hasonló baromság idézhető még. A politikai nyelvből jön ez: a politikus nem vállal felelősséget, tehát nem *mi* vagy *ők teszünk* vagy *tesznek* valamit, hanem a *törvény elfogadásra kerül*, a *határozat megszavazásra kerül*, és így tovább.

A szavak eredeti jelentése amúgy is vésszesen elkopik, olykor teljesen elvész a képes beszédben, pedig a magyar nyelv szeret konkrét és következetes lenni. Visszatérve a *rendelkezikre*. Ez eredetileg nem csupán azt jelentette, hogy *birtokolja* hanem hogy

Ezen (eme) elképesztően dögös (bombázó) barna hajjal bíró lány dombra épített házzal rendelkezik. A mondat épelméjű magyar nyelven így hangzik: *ennek a szép barna lánynak dombon van a háza*.

uralja, hatalma van fölötte. Tehát ha *adósággal rendelkezem*, akkor rendelkezhetek úgy is, hogy az nincsen. És a ma olyan divatos *paletta* egyetlen tulajdonsága eredetileg az volt, hogy *színes*. Lehetett *új színt vinni a palettára*, ezáltal színesíteni azt. Na de *bővíteni*? *Szélesíteni*? Mert hogy nem elég széles. És mit kezdene egy festő a széles palettával? Keskenyítené, mert szélesen használhatatlan. Ám a *paletta* ma a *skála*, meg a *spektrum*, meg a *választék*, meg a hasonló helyett használatos, így azok tulajdonságait veszti fel.

És lehet itt ógni-mógni a *tárház*, a *hőmérő* (régóta betiltott és régen is csak korlátozottan használt) *higanyszála*, a mikroszkóp értelmű *górcső* és a többi használata miatt. Meg azért, mert a *törvénykezés* valójában nem a törvények elfogadását, hanem azok alkalmazását jelenti. A bíró meg a király törvénykezik, nem a parlament (amely amúgy szebben *országgyűlés* és az épület is *Országház*). És illene tudni, hogy az *idejekorán* már régen nem a *kelleténél korábbi*, hanem az *épben időbeni*, *jókor megtett cselekvés* határozószója, és az *alkalmasint* nem *alkalomadtánt*, hanem *valószínűleget*, *bizonyt* jelent.

Az állandósult szókapcsolatokra, nyelvünk igazi kincseire is illene vigyáznunk, de ebbe nem megyek bele, aki figyelmesen olvas, talál példát elegendő számban a mondanómra. De a baj éppen itt van. Már a sajtóban is ott van az a nemzedék, amely (és nem aki!) nem olvasott klasszikusokat, sőt, már a tanáraik sem. A marketingnyelv pedig kegyetlen, kitalál mindent a maga igényei szerint. A borotva *férfiásan tökéletes* (az eredetiben *a legjobb a férfiak számára*), és *férfináthat* is lehet kezelni. Képzeljük el, hány hölgy visítana felháborodásában, ha a *nőiesen tökéletes* betétet vennék elő vagy a menstruációs görcsrel viccelődnének úgy, mint az amúgy nem létező férfináthával. Nincs *vénasszonyok nyara*, mert hogyan lehetne turisztikai programokat kínálni ezzel a jelszóval, de lett *indián nyár* – aminek magyarul semmi értelme, ráadásul az indián is ritka felénk, de ma már *őslakost* kell amúgy is mondani politikai korrektül. Így lesznek a londoni négerek is *afroamerikaiak*, meg az ausztrál őslakosok *abók* vagy *aboriginálok*, és a más nyelvekben (meg mondjuk Ady Endre írásaiban) vígan használt és a magyarban gyökeret vert *gurmandot* kiirtva előhozták a korrekt *guormet-t*. Politikailag

(folytatás a következő oldalon)

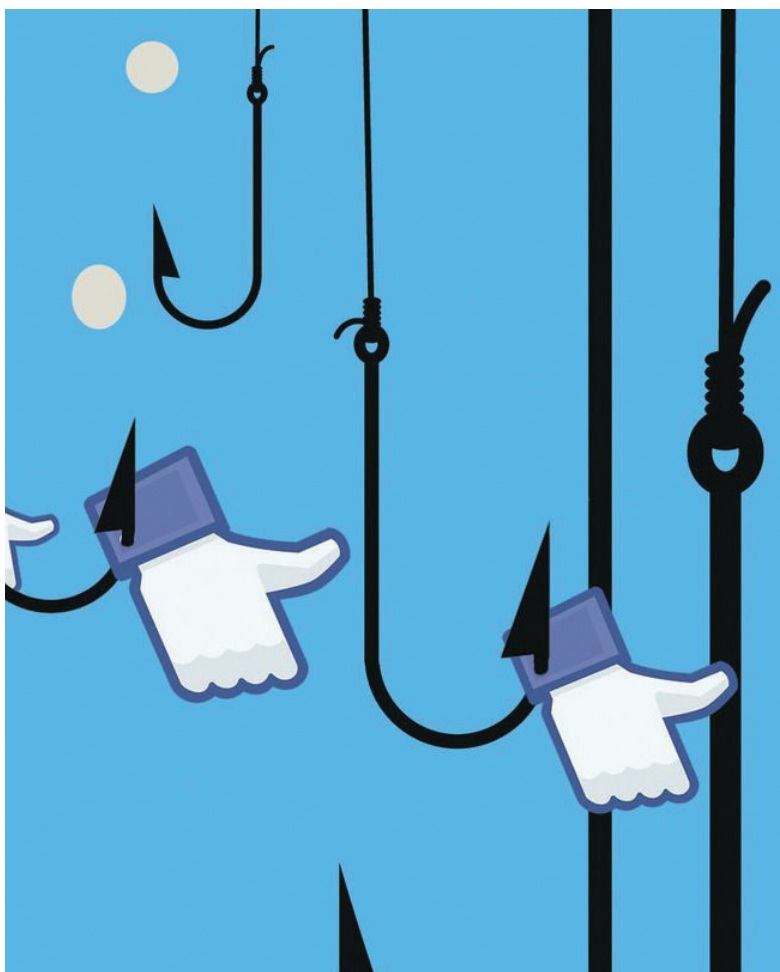
Hány megosztás egy újságíró?

Senki többet? Hány megosztást lehet elérni ugyanazzal a tartalommal? Hány-szor fogják áhított lájkjukat nekünk adni az értelmes olvasók/hallgatók/nézők? S hogyan segít majd nekik az ismétlés eligazodni a mindennapokban? Én úgy tanultam, ez is a média feladata: segítsen tájékozódni, könnyebben eligazodni. Rácz Éva jegyzete.

„Olvassátok el ezeket a mondatokat! Magyar újságíró tollából!” – írja a kedves, általam könyves emberként ismert közösségi-média-felhasználó. A linken pedig egy olyan cím, amely arra utal, hogy vélhetően a képen szereplő fiatalember (nem mond semmit a neve, biztosan valami újabb celeb) „kizárta az anyját meztelenül a balkonra”. Jókedvemben nem kattintanék ilyen tartalomra, bár olvasatlanul is értem, hogy a „magyar újságíró” nem pozitív jelző volt a bejegyzés elején. Az alatta megjelenő kommentek, mert azokat elolvastam ám, igazolják gyanúmat. Alig három, egyre cifrább nyelvezetű hozzászólás, és a számonkérésre, hogy miért oszt meg ilyesmiket („Nincs jobb dolgod?”), felajdul a bejegyzés szerzője:

„Nem a történet, hanem hogy ilyen mondatok megjelenhetnek, és aki ezeket így fogalmazza meg, azt újságírónak tartják.” – S itt kezdődik nekem is a gondom, itt volna érdemes elkezdeni a gondolkodást.

Nemrég rádióinterjút hallgattam egy alakuló médiakonglomerátumról. Hallgatom, miért lesz jobb (netán az olvasónak?) most, hogy a regionális lapokat összevonják, hogy milyen elemzéseket végeztek, hogy felmérjék a lappiacot, hogy lesz pénzt termelő rész, meg lesz küldetést hordozó rész. Dicséretes elképzelés. Hogy mit tippeltek a megszólalók, hány éve van még az írott sajtónak, az ebben az esetben mindegy. Hogy milyen értékesítési (értsd: teljes vagy rész-előfizetési) technikákat tervezhetnek, az sem számít. Sokkal érdekesebb az, hogy mit mondott a csoport portfólió-igazgatója (akinek a nevét személyes okokból évek óta nem írom le). Arra a felvetésre, hogy hány ember helyett dolgozhat egy újságíró, valami ilyesmit hallottunk: arra törekednek majd, hogy cégcsoport szintjén a legjobb tartalmak szülessenek meg. Mi sem kívánhatunk

mást sem nekik, sem (fogyasztóként) magunknak. De a folytatás is elgondolkodtató: „az másodlagos, hogy saját, főállású munkatársaink állítják ezt elő, vagy pedig egy általunk támogatott szakmai műhely, kutatócsoport, egyetem állítja elő ezt a tartalmat” – mondja a nyilatkozó. Emlékszem jól, évekkel ezelőtt Budapesten egy konferencián arról beszéltek külföldi szakértők, hogy a már ismert médiaszemélyiségeket kell „megvenni”, ők lesznek azok, akik jól fognak keresni a médiában. Hogy mikor, annak pontos idejét mindeddig nem tudom meghatározni, mert úgy látom, még nem következett be. Illetve csak az következett be, hogy aki jól helyezkedik, akkor is lehet „médiaszemélyiség”, – magyarul például műsorvezető – ha értelmes beszéd helyett habogás, értelmező olvasás helyett dadogás, amit művel. De térjünk vissza olvasói médiajövőnkhez.

„Mi a majdani erdélyi magyar újságírási kihívásának azt tekintjük, hogy az amúgy értékes tartalmat a különböző fogyasztói csatornákhöz igazítják az újságíró-gárdá-

A gyanútlan olvasó könnyen horogra akad az álhírek tengerében
Forrás:theselfemployed.com

ink. Tehát nem annyira a tartalomgyártás felé tolódik el az újságírók vagy alkalmazottaink elsődleges feladata, hanem hogy a már meglévő, hasznos tartalmakat hogyan tudjuk olyanra igazítani, hogy azt fogyasztsák a rádióhallgatók, tehát készüljenek belőle rádióműsorok, Youtube-csatornákon jelenjenek meg valamilyen rövid videók vagy pedig a nyomtatott sajtónkban színesként jelenjenek meg azok a tartalmak, amelyek szerintünk érdeklődésre igényt tartanak.”

Most kapcsoljuk ki a nyilatkozat további részét, és képzeljük el a jövőnket. Adott egy neten megjelent tartalom, amely színesként nyomtatva is megjelenhet. Két tippem van. Az egyik szerint, levetkőzik/megcsal/elválík/kiborul/beszól valaki, esetleg ennél is durvább, főleg erőszakos dolgokat követ el. Úgy gondolom, ezek azok a színes hírek, amelyeket mindeddig nem kerestünk és nem is propagáltunk az erdélyi magyar közegben/-ről. A másik tippem szerint következnek a Nem hiszed el mi történt Vajdahunyadon! címek, amelyeket kellő figyelemmel és magabiztossággal átugorva esetleg megtudjuk, hogy elfogadták a költségvetést, restaurálták az egyik magyar templomot vagy újabb lakásokat vásárolt mondjuk a Dévai Szent Ferenc Alapítvány. S ezeket a tartalmakat „újságírók” hada fogja osztogatni, rádióra alkalmazni (mint amikor a velem készült, írott – egyébként általam sokszorosán kifogásolt – interjút pocsek színészi felolvasásban hallottam vissza pár éve), videón megvalósítani. A közösségi médiában pedig majd zúdul felénk ugyanaz először írva, másodszor mondva, harmadszor videózva. Senki többet? Hány megosztást lehet elérni ugyanazzal a tartalommal? Hányszor fogják áhított lájkjukat nekünk adni az értelmes olvasók/hallgatók/nézők? S hogyan segít majd nekik az ismétlés eligazodni a mindennapokban? Én úgy tanultam, ez is a média feladata: segítsen tájékozódni, könnyebben eligazodni.

Azt hiszem, az erdélyi magyar médiafogyasztó lassan eléri azt a szaturációs szintet, mint amikor (többnyire) leszokott a hírtvének nevezett pártpropaganda-csatornák nézéséről. Majdnem azt mondtam, majd leszokik a lapok rendszeres „járásáról”, előfizetéséről is.

Mi, újságírók, tényleg ennyire tartjuk magunkat?

Rácz Éva
(Erport.ro)

Hozzászólás a sajtónyelvi beszélgetéshez

(folytatás a 19. oldalról)

korrektnek, a tartalomban tisztességesnek és előítéletek nélkülinek kell lenni, de ez nem egyenlő a nyelvi idiotizmussal. A vakokkal sem tudok egyetérteni, akik azért üldözik a kifejezetten szép *világtalan* kifejezést, mert hogy nekik igenis van világuk, méghozzá nagyon gazdag. Jelentem: ez a világ nem az a világ! Amikor azt mondom, hogy *gyere babám gyűjtsél világot*, akkor nem a világméretű terrorizmusra szólnak fel.

Igazán nem akarok már visszaélni senki türelmével, így csak jelzem, hogy az egybe- vagy különírás ma a sajtónyelv talán leg súlyosabb problémája (elsősorban az úgynevezett helyesírás-ellenőrző butasága okán), és hogy megállíthatatlanul terjednek a -ható, -hető képzős szerkezetek, ott is, ahol nem volna helyük. *A város jól közlekedhető, a tengerpart fürödhető, a hullám szörfölhető.*

Nagyon sok, talán nem ritkább, de kisebb jelentőségű vitatható jelenséget nem érintetem most a mai magyarországi sajtónyelvnek. Magyarországit mondok, mert mintha még nem minden általánosult volna nálatok. Amúgy a találkozásainkon gyakorta szóba hozott nyelvi szétfejlődésből én keveset tapasztalok. Na jó, a pesti ember nem költözik sem a *blokkba* (felvidéki) sem a *tömbházba* (erdélyi), és van még néhány ilyen apróság. De azt például, hogy a vajdasági *község* mást jelent, mint a magyarországi, azt a magyarországi befogadói közönségnek kell megtanulnia, nem lehet áttéríteni egy teljes régió beszélőit.

Amúgy mindent, amit leírtam, csak gondolatébresztőnek szántam. Nincs jogom és hatalmam sincs parancsolni, utasítani: mindenki úgy ír, ahogy akar és tud. De az biztos, tessék ellenőrizni, hogy Mikszáth, Ady, Móricz, Kosztolányi, de Benedek Elek, Tamási Áron, Dutka Ákos, Karácsony Benő írásaiban nem találok a most jelzett jelenségekkel (és amikor igen, akkor annak funkciója volt), és nem így írt Bodor Pál, Mag Péter, Tibori Szabó Zoli, nem így beszélt Csép Sándor, amikor módom volt (sokat) olvasni, hallgatni őket.

M. Lengyel László

A szerző újságíró, a Sajtószakszervezet ügyvezető társelnöke

PRESSing: jelentés legutóbbi három évünkről

Bár nem tartozik az Igazgatótanács kötelező beszámolócsomagjához, tekintettel arra, hogy a PRESSing önállóan, de mégiscsak MÚRE égisze alatt működik, no meg azt is tudjuk, a jelenlévők közül többen is érdeklődéssel követik a tevékenységünket, néhány mondatot szólnék immár nyolcesztendőcs focicsapatunk utóbbi hároméves tevékenységéről.

A Pressing nem elnök- vagy vezetőségfüggő, de még csak költségvetési gondokat sem okoz a MÚRE-nak. Önfenntartóak vagyunk, a sporttevékenységhez, felszereléshez és kiszállásokhoz szükséges pénzt mi magunk dobjuk össze, illetve támogatóink révén teremtyük elő.

Politikailag is függetlenek vagyunk, amit mi sem jelez jobban, mint az a tény, hogy a hazai médiaspektrum minden szegletéből érkezők szívesen látottak a csapatban. Függetlenül attól, hogy jobb lábas vagy bal lábas, a Pressingbe mindenki megfér, még akkor is, ha kétféle, és a pályán kívüli viselkedése is a csapat meg az erdélyi magyar újságíró-társadalom dicséretére válik. Ez utóbbi kritériumrendszerért azért tartjuk lényegesnek, mert köztudott, hogy számos helyzetben a legnehezebb a fehér asztal mellett lejátszódó harmadik félidőben helytállni. Ilyenkor lehet a legkönnyebben elcsúszni, öngólt rúgni, kiütéses vereséget szenvedni. Olyan vereséget, amely nem az illető egyén, de még csak nem is a Pressing, hanem a magyar újságírói társadalom veresége lenne.

Azon kevés amatőr focicsapok közé tartozunk, ahol nem számít sem a kor, sem a nem. Jól hallották, nem csak hatvan vagy hetven fölttek kergetik a bőrt a Pressingben, hanem Miska Brigitta személyében időnként a szebik nem is képviselteti magát – nem is akár-hogyan. Mivel sokan vagyunk, de esetenként mégsem elegendő, állandó „külmunkatársakat” kell a munkákba bevonni. Lelkészek, tanárok, vállalkozók – mind olyanok, akiket a csapat elfogadott, és ők is hasonlóan jártak el az íratlan belső szabályainkkal.

Az utóbbi három esztendőcs ciklusban lejátszottuk az évi átlag 40 mérkőzésünket. Büszkén jelentjük ki, hogy minden egyes évet pozitív mérleggel zártunk. Minden év

elején megrendezzük a Pressing Kupát, és társszervezést vállalunk a Harmónia-kupa lebonyolításában. Egyébként évente hét, nyolc vagy kilenc hazai, illetve magyarországi tornán veszünk részt, és csak azért nem többen, mert számos meghívást, időhiányra hivatkozva, kénytelenek vagyunk visszamondani. Megfordultunk már Diósdon, Tápiószentmártonban, Győrött, Kecskeméten és Budapesten. Játszottunk már délvidéki, felvidéki és kárpátaljai magyar csapatokkal is. Évi szinten focizunk az anyaországi újságíró-válogatottal, illetve a sportújságírók csapatával.

Idén, nyáron, Budapesten, amikor a Magyar Sportújságírók Szövetsége fennállásának 110 éves évfordulóját ünnepelte, mely alkalmából felcsúti gálavacsorán Jubileumi Kitüntetésekkel adtak át a szakma kiemelkedő képviselőinek, a PRESSing egyik tagját is a kiválóságok sorába emelték. Bögözi Attila, a PRESSing állandó krónikása és aranytartaléka (ahogy mondani szokta, a sajtósok csapatának, meg a Nemzeti Banknak van aranytartaléka) immár harmadik éve az MSÚSZ határon túli koordinátora is, mely idő alatt sikerült a magyarországi újságíró szervezetek között elsőnek az MSÚSZ-nél visszaintegrálnia a határon túli szakmabelieket az anyaországiak szakmai közösségébe, mintegy fél-száz új, erdélyi, vajdasági, kárpátaljai taggal gyarapítva az MSÚSZ-be tömörült újságírók népes táborát.

Zárszóként, a PRESSing eredményekről még egy annyit: a Krónika marosvásárhelyi irodája már nem is annyira egy fiókszerkesztőségre, mint inkább nagybacska klub serlegmúzeumára hasonlít. Mégsem erre vagyunk a legbüszkébbek.

A győzelemnél is többet ér az a tény, hogy másfél tucatnyi ember jóban-rosszban, pályán meg azon kívül együtt tud lenni, gondolkodni, cselekedni. Ha győz, ha kikap, emelt fővel távozik, és a MÚRE hírnevét viszi szer-te a Kárpát-medencében.

Szucher Ervin,

szövet(s)égi kapitány
A szárhegyi közgyűlésen
elhangzott szöveg alapján.

Boros Zoltán köszöntése

Isten éltesse, kedves
Mester!

Nyolcvan esztendőt töltött a nyáron Boros Zoltán. A sokoldalú zenei és tévés – de fordítva is helytálló a sorrend: tévés és zenei – személyiség 1939. július 29-én született a Bihar megyei Gyantán. Református lelkész édesapja és zenetanár édesanyja tarisznyalta fel tudással, empátiával, alázattal, a szakma szeretetével, valamennyi tulajdonsággal, ami végigkísérte életét, eredményes szakmai munkásságát. A honlapján olvasható életrajzából tudjuk, bölcsésznek készült a kolozsvári Bolyai Egyetemen 1955-től, de politikai okokból eltávolították a tanintézményből, felsőfokú tanulmányait csak később 1967-ben fejezte be ugyancsak Kolozsváron, a Gheorghe Dima Konzervatóriumban. Tevékenykedett szabadfoglalkozású zenészként, dolgozott a Nagyvárad Állami Színház karmestereként egészen 1971-ig, mikor Bodor Pál meghívta a román televízió magyar szerkesztőségébe, itt dolgozott 1985-ig. Ezt követően a Román Rádió és Televízió zenei rendezője lett a rendszerváltásig, az új világban a félévtizedes kényszerszünet után újjáalakult magyar adás első főszerkesztője volt, 2002-ig töltve be ezt a tisztséget. Később stúdióvezetőként, majd a Hír Tv bukaresti tudósítójaként dolgozott, de mindmáig aktív a tévés szakmában.

1988-ban volt szerencsém megismeri Boros Zoltánt: a román rádió 32-es stúdiójában készítette hangmérnökként a csíkszeredai ROLE együttes hangfelvételeit. Akkor tapasztaltam meg végtelen türelmét, alázatát, megkérdőjelezhetetlen szakmai tudását, no meg az emberek iránti empátiáját. Képes volt újra meg újra rögzíteni minden apró kis zenei részletet, kihozni mindent a stúdiómunkához akkoriban még nem szokott fiúkból, addig dolgozni egy-egy zenei darabon, míg azt nem mondta róla, hogy rendben van. Abban az időszakban én csavargattam, tologattam az együttes kölcsönkért, házi gyártmányú keverőpultján a gombokat, mondván, hogy hangmérnök vagyok, de miután megtapasztalhattam azt, hogy miként és hogyan dolgozik Boros Zoltán, egy igazi hangmérnök, magamra vonatkoztatva nem mertem kiejteni ezt a szót.

Az idők folyamán többször találkozhatunk szakmai rendezvényeken vagy munka közben, s mindig lenyűgözött nyugalmaival, alaposságával, ugyanakkor határozottságával és céltudatosságával. Az utóbbi időben többször volt szerencsém találkozni vele és

(folytatás a következő oldalon)

Torockón jártak az újságírók és (állítólag) a pápa

„Kik az elsőévesek? Fel a kezeket!” – hallottuk gyakran a hétvégén a torockói Tóbiás-házban táborozóktól. Idén is megszervezték az újdonsült újságíráshallgatók beavató hétvégéjét.

A kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem újságírási szakosai visszatérő vendégek Torockón, amely idilli teret, friss levegőt és megnyugtató csöndet biztosít az ismerkedő fiataloknak.

Október 18-án reggel indultunk autóbusszal. Vendéglátóink kávéval és finom ebéddel vártak, amely igen hamar bizonyította szükségességét, ugyanis a program következő pontjaként a Székelykő megmásztása szerepelt. Ez igazi kihívás volt, kis csapatunk nagy része még csak alulról szemlélte eddig a sziklamonstrumot. A hegycsúcson lehengerlő látvány várt bennünket, megérte az erőfeszítést. A visszafele vezető út kissé rázósra és csúszósra sikerült, csak annak tudatában jutottunk le, hogy a szálláson pörkölt vár. Egy kis spoiler... mind lejutottunk.

A hön áhított vacsora előtt a reklám kapott helyet, Branea Róbert és Kerekes Edit bemutatásában a Campus diákújság, valamint az Erdélyi Kárpát Egyesület toborozta új tagjait a gólyák közül. De itt még messze nem ért véget az este, a sikeres nap csúcsaként nagyenyedi Rex Vinorum borokat kóstolhat-

tunk, Györfi Jenő pincészetének jóvoltából, aki volt oly kedves és ismertette is velünk az ízletes nedűk tulajdonságait, jellegzetességeit. Ez egy nagyon jó hangulatú programnak bizonyult, tekintettel arra, hogy a kimerültség miatt nem kellett sok ital ahhoz, hogy mindenben nevezzünk, és a két mellettem ülő csoporttársam megegyen egy fél kenyeret a borok mellé. A konyhás néni nem győzték hordani az asztalunkhoz.

A bor mámorában csatlakoztunk a többiekhez, akik megkímélték magukat a Székelykő megmászásától, helyette beerpongoltak egész álló nap. Mondanom sem kell, ők sem voltak túlságosan komor kedvükben, úgyhogy együtt folytattuk a sörpöng-bajnokságok olimpiáját, énekelünk, táncoltunk, ismerkedtünk.

Másnap reggel az arcunk valószínűleg olyan volt, mintha citromba haraptunk volna... nehéz dolog ez a popszakma. A reggeli kávétól és a bundáskenyértől újult erőre kapva fogtunk hozzá a kissé megváltozott programú naphoz. Hallhattuk a „Bezzeg a mai fiatalok...” szakkollégium bemutatkozását Szegedi Csabától, valamint Csibi László irányítása alatt kezdetét vette a tévés műhely.

Rövidfilmünk témája a pápajárás volt. Idén is helyi lakosokat és turistákat kérdeztük meg arról, tudták-e, titokban Torockón

Diákok és tanáraik az újságírási szakra még nem a Parnasszus, csak a Székelykő tetején

is járt a pápa, és annyira megtetszett neki a panoráma, hogy egy hétvégi házat szeretne építtetni a Székelykő tetejére külföldi munkásokkal. A könnyebb feljárást egy felvonóval oldaná meg. Két csapatra osztva, kamerával és mikrofonnal felszerelve terjesztettük a hamis hírt. Nagyon vicces válaszokat kaptunk, volt aki azt mondta, tudta, hogy ott is járt a Szentatya, akadt aki szerint úgyis mindenki szanaszét építkezik, de még a római katolikus egyház fejének sem engedné, hogy tönkregye a kilátást. A szállásra visszaérve néhány csoporttársammal kihasználtuk a csodálatos napsütést, az ebédet a napon szunyókálva pihentük ki, míg a többiek a film vágásán ügyködtek.

A munka meghozta gyümölcsét, vicces és élvezetes lett a film, jó érzés volt tudni, hogy mi is részesei vagyunk. Ezt követően Prózs Lilla HAKUNA MATATA – legenda vagy valóság? című előadását hallhattuk, a Kenyában töltött önkéntes hónapjairól. Igazán szívbemarkoló és keserédes történeteket osztott meg velünk, könnyekig hatva néhányunkat. A „kenyai utazásunk” végén aki igazán jó kérdést tett fel, apró ajándékban részesült (így lett egy kis üvegecske kenyai homokom). Vacsora előtt bemutatkozott a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete Rác Éva és Vicsi Judith képviselőiben. Bátorítottak bennünket, hogy csatlakozunk csapatukhoz.

A pityókatokány elfogyasztása után szabad kezét kaptunk az este további programjait illetően, mi pedig magunkhoz húen beerpong-bajnokságot rendeztünk, ismét. Még több barátot szereztünk, még többet énekeltünk, még jobb kedvünk volt.

Összességében élvezetes és élménydús hétvégének lehetünk részesei. Megegyeztünk a csoporttársaimmal, jövőre is visszatérünk, bár akkor már nem gólyákként.

Az elsőévesek bevetés
közben
Fotók: Csibi László

Boros Zoltán köszöntése

(folytatás a 23. oldalról)

még többször volt alkalmam munkásságáról szólni, beszélgetni a Garabonciás együttesről írt kismonográfia kapcsán. Megannyiszor az hangzott el, hogy a televízió magyar adásának, szerkesztői gárdájának köszönhető számos művelődési esemény léte. Boros Zoltánnak óriási szerepe volt mindabban, ami a zenéhez köthető: a televízió és az ő személyes bábáskodásával teljesebbé ki a székelyudvarhelyi Siculus fesztivál, amely a hazai magyar könnyűzene, táncdal, rock bölcsője lett, ennek köszönhető a műfaj meghonosodása, gyökeret eresztése. Ugyancsak Boros Zoltán munkásságának köszönhető a Régizene Fesztivál létrejötte, no meg a régizene mint műfaj létjogosultságának elismertetése. De nevéhez is köthetők a népzenei felvételek készítése, nagymértékben hozzájárulva a táncházmozgalom kiterjedéséhez.

S mindez csak kis szelete Boros Zoltán munkásságának. Legnagyobb érdeme – s ez példaként állhat a mai közvéleményformálók számára –, hogy a kirakatintézményként, a kommunista párt nemzetiségpolitikáját illusztrálандó létrehozott televíziós szerkesztőségéből az elmúlt fél évszázad egyik legjelentősebb hazai magyart intézményeként tudták működtetni. Ezt meg is bánták a román elvtársak, ugyanis 1986-ban egyik percről a másikra szüntették meg a magyar adást – és mellette számos más magyar intézményt, rendezvényt, köztük a régizene fesztivált is. A tévé magyar adása tette közösséggé az erdélyi magyarságot, az ő működésük révén fedezte fel egymást a partiumi vagy székelyföldi tömbben, illetve a bánsági, dél-erdélyi, moldvai szórványban élő magyar, mintegy megvalósítva a hazai magyar nemzeti integrációt. Gyakorlatilag ugyanaz a szerepe volt, mint a Duna Televíziónak a kilencvenes évek elején.

Ezért jelentős a nyolcvan esztendőös Boros Zoltán közel félévszázados televíziós munkássága.

Isten éltesse, kedves Mester, mindannyiunk örömére!

Máté Emőke

Sarány István

A jövő, amit szeretnénk

„Elborzasztó dolgot olvastam nemrég. A Csendes-óceán közepén valahol, ahová az áramlatok összegyűjtik, úszik egy műanyag szemétből álló sziget, Franciaország területének kétszerese. És még valami: évente hozzávetőleg 9 millió tonna műanyag szemét ömlik be az óceánokba. Ez ijesztő.” A marosvásárhelyi Rádió GaGa műsorvezetőjének, Nagy Istvánnak szavait idézem. Élő adásban voltunk a vendégei, Szaknyéri Tündével, aki a Romániai Magyar Közgazdászok Társasága irodavezetője és rendezvényszervezője, jómagam pedig egykori tévészerkesztő, egyetemi oktató.

Nagy István: *Azt hinné az ember, hogy ebben a habitusban majd mindent tudtok, ami az életről szól, mégis egy tanösvényen lépdeltetek múlt hét csütörtökön, Kisadorjában. Mi volt ez, ki szervezte, mit lehetett ott tanulni?*

Simonffy Katalin: Azzal kezdeném, hogy a jó élet egyszerű, vagy az egyszerű élet jó. Ez az, amit egy marosvásárhelyi környezetvédelmi társadalmi szervezet, a Fókusz Öko Központ a 90-es évek közepétől képvisel. Honlapjukon olvasható, hogy „egy lelkes csoport hívta életre 1994-ben, tanárok, mérnökök és jogászok, akik közösen érdeklődtek a természetvédelem és kiemelten Marosvásárhely környezetvédelme iránt.” Ügyvezető elnöke, dr. Hajdú Zoltán az első ökológiai környezeti nevelési központot hozta létre, a nyárádgálfalvi önkormányzat támogatásával Kisadorjában, Nyárádmente legapróbb településén, ahova ellátogattunk. A faluban, ahol a 2011-es népszámláláskor 60 személy került nyilvántartásba, ebből 50-en magyarok, még van élet, olyan értékek, amelyek idecsalogtatják a turistákat.

Szaknyéri Tünde: Nem jártam még soha ott, nagyon közel van Marosvásárhelyhez, mégis egy csodavilág, olyan, mint ha a világvégen jártam volna, gyönyörű a táj, csodálatos idő volt éppen. A Természet Házában, amikor bementünk, ott volt már egy csapat lelkes gyermek.

Az ákosfalvi általános iskola nyolcadik osztályos diákjai vettek részt a Természet Házában szervezett tanösvény túrán, amelynek során a környezetünk fenntarthatóságának elméleti és gyakorlati kérdéseire érthető válaszokat kaptak. Hogy milyen lesz a jövőnk? Lesz tiszta víz, levegő, élelem? Ez attól is függ majd, hogyan tudunk változtatni fogyasztási, környezet-szennyezési szokásainkon.

Zoltán kérdezte őket a 17 pontos fenntartható fejlődési listával kapcsolatban. Végimentek mindeniken, és mi csak hallgattuk a határozott, korrekt, okos véleményeket. Ezeknek a gyermekeknek van életcéljuk, van jövőképük, természetközelenben élnek.

N. I.: Mi is ez a 17 pont?

Sz. T.: A szegénység felszámolása, az éhezés megszüntetése, egészséges jólét, minőségi oktatás, nemek közötti egyenlőség, tiszta víz, tisztességes munka és gazdasági növekedés, ipar, innováció, infrastruktúra, egyenlőtlenségek csökkentése, a fenntartható energia, felelős fogyasztás, a termelés, fellépés az éghajlatváltozás ellen, amivel mostanság nagyon sokan foglalkoznak, az óceánok és tengerek védelme, szárazföldi ökoszisztémák védelme, béke, igazság, erős intézmények, partnerség a célok eléréséért, a megújuló és tiszta energiák, a napenergia, szélenergia.

S. K.: Mielőtt nagyítóval, fényképezőgéppel, zacskókkal felszerelve elindultunk a 6,5 km-es tanösvényen, amelynek 10 stációja van – ebből mi csak néhányat jártunk be –, még berendeztek a terepasztalokon két mintafalut, ahogy a választott polgármester csapataként elképzelnék a települést.

Sz. T.: A lelkesedés tetszett nekem, láttunk szántót, legelőt, vizes élőhelyet, gombát szedtünk, bizalomerősítő játékokat játszottak. Bekötött szemmel egy társuk vezetésével megtapogattak hat fát, utána nyitott szemmel kellett megtalálni őket.

N. I.: *Ez a foglalkozás kicsit más, mint az iskolában, szórakoztatóbb, vonzóbb, azt tanulják, amit az életben kellene hasznosítani. Úgy látjátok, hogy ezek a gyerekek maradandó meggyőződéssel mennek haza, ami megváltoztatja a környezethez való viszonyukat? Szóvá teszik a családban, amit ott tanultak, hogy ezt vagy azt nem kéne csinálni, például szemetelni, illetve a vízre vigyázni?*

Sz. T.: A gyermekek a természetben megtapasztalják azt, amit a biológiai könyvben nem biztos, hogy leírnak. Ez a program azért is jó, mert nagyon sok lehetőség van benne, amit meg kell tanulniuk, mert ők a jövő nemzedéke. A mi generációnk már nem sokat tud tenni, például a klímaváltozás ellen. Tisztelet a kivételnek, az akarat sincs meg bennünk. A gyermekeknek, az unokáinknak tanítsuk meg, hogyan vigyázzanak a környezetükre, mert mindannyian egy bolygón élünk és óvnunk kell a Földet.

Tisztelet a kivételnek, az akarat sincs meg bennünk. A gyermekeknek, az unokáinknak tanítsuk meg, hogyan vigyázzanak a környezetükre, mert mindannyian egy bolygón élünk és óvnunk kell a Földet.

S. K.: Úgy gondolom, hogy az európai értékeknek is része ez a ház, ez a környezet, ez az életmód, és megint oda térek vissza, hogy jó érzés egyszerűen élni. Fontos volna ezekre a civil kezdeményezésekre odafigyelni. Forrásokat kellene keresni ennek a központnak a felújítására, a 90-es évek közepén ide jártak a csehek tanulni, akik azóta, 2 millió eurós beruházással, egy csodaközpontot hoztak létre.

A Fókusz Öko Központ az EEB (European Environmental Bureau) és ECEAT (European Centre for Eco Agro Tourism) nemzetközi szervezetnek a tagja. 2019. szeptember 17-én KlímaSztár díjjal tüntették ki, elismerve a községgközponttal, Nyárádgálfalva önkormányzatával 20 éve tartó együttműködését és eredményeit.

Simonffy Katalin PhD

(A marosvásárhelyi Rádió Gaga október 21-i műsorának szerkesztett változata)

Kisadorjáni falurészlet, ahol a környezeti nevelési központot működtetik

Rajtad múlik, ki győz a Fake News és a hírek háborújában

„A héten volt a The New York Times születésnapja (a patinás napilap 1851. szeptember 18-án jelent meg először), nekem pedig eszembe jutott erről néhány dolog. Például az, hogy amit annak idején újságírásnak hívtak, köszönőviszonyban sincs azzal, amit ma annak neveznek. És az, hogy ma, 2019-ben mennyire nem hiányzik nekem a híradózás. Meg az is, hogy ezzel szemben olvasóként, nézőként mennyire hiányzik a hiteles és kiegyensúlyozottságra törekvő hírújságírás, a biztos források és megbízható tartalmak, és mennyire elegendem van a rengeteg álhírből. Messze nem vagyok 168 éves, mint a New York Times, kilenc éve álltam föl a híradós székből, de már azóta is óriásit fordult a (hír)világ. Fuldoklunk a fake news, a propaganda és a fizetett trollhadseregek óceánjában, és nagyon úgy tűnik, hogy csakis rajtunk, olvasókon, nézőkön múlik, ép ésszel partot érünk-e valaha. D. Tóth Kriszta írása.

„D. Tóth Kriszta kopaszodik” – avagy: fake news az ősidőkben

2001-et írtunk. Egy kereskedelmi televízió hétvégi hírműsorának voltam az egyik műsorvezetője, amolyan B-listás híresség. Facebook, Insta, YouTube még sehol (legalábbis itthon), és az ismert embereket sem celebnek vagy influenszernek hívták, hanem egyszerűen csak sztárnak – ami persze önmagában is vicces volt, főleg, ha magamról olvastam azt a szóösszetételt, hogy „az RTL Klub Híradójának sztárja”. Hígytétek el, semmiféle sztárságot nem éreztem magamon.

Egészen addig, amíg meg nem jelent egy azóta már nem létező bulvár hetilap, amolyan „sztármagazin” címlapján a főnti szalagcím. Hogy tudniillik egy állítólagos gyerekkori betegség miatt foltokban kihullott, és nem nőtt vissza a hajam, ezért nem is növeszttem hosszúra, és a Híradó előtt a fodrász rendszeresen egy órát pepecsel azzal, hogy eltakargassa még létező tincseimmel a kopasz foltokat a fejemben. Szóval: „D. Tóth Kriszta kopaszodik!” Mindezt egy egész oldalpáron át taglalva, meg nem nevezett, ám biztos forrásokra hivatkozva, és

olyan fotókkal illusztrálva, amelyeken egytől egyig sűrű, a saját fejbőrömből kinőtt haját viselek, kopasz foltok nélkül.

Mondanom sem kell, óriásit röhögtem, amikor egy barátom a kezembe nyomta a lapot, a szerkesztőségben is napokig mentek a jobbnál jobb poénok egymás között.

Annyira abszurd volt az egész, hogy még beperelni sem akartam őket, mondván: ezt a hülyeséget nincs az az ember, aki elhiszi. Nagyvonalú jókedvem egészen odáig tartott, amíg ki nem derült: de, van.

Levelet (figyelem, az ősidőkről beszélünk: nem e-mailt vagy Insta-üzenetet, hanem kézzel írott levelet!) kaptam egy nézőtől, aki megköszönte nekem, hogy felvállalom a nyilvánosság előtt a betegségemet, és ezzel erőt adok azoknak az embereknek, akik hasonló problémával küzdenek. Például neki.

Az igazságot sosem vallottam be a kedves nézőnek, nem vitt rá a lélek. És végül a lapot sem pereltem be, csak a főszerkesztőt hívtam föl és küldtem el a sunyiba, aminek egy rövid bekezdésnyi, eldugott bocsánatkérés lett az eredménye. De nem ez volt a lényeg. Hanem az, hogy egy életre megtanultam:

nincs az az eszement álhír, ami ne találná meg a maga közönségét. És ezzel ne ártana a világnak – és annak, akiről szól, meg persze annak is, aki olvassa.

És a főnti eset idejében még nem volt közösségi média, hogy ennek a hazug irománynak langyos, trágyázott táptalajt biztosítson...

Ki van kiért?

Sosem fogom elfelejteni az egyetemen és a gyakornoki időm alatt tanultakat, az Egyesült Államokban töltött féléves ösztöndíjam során tapasztaltakat. Láttam a feltúrt ingujjal, fül-váll közé ragasztott tárcsázós telefonnal fel-alá járkáló újságírókat, akik addig hajtották az elsőtől független második hiteles forrást, ameddig meg nem talál-

ták, és szóra nem bírták. Akik harmadszor, negyedszer, ötödször is feltettek egy-egy kérdést, ha az interjúalany, legyen bármilyen rangos és befolyásos ember, mellébeszél. Akik betartották az alapszabályt, hogy a hír szent, hogy egy újságcikk megírása felelősség, hogy

egy újságírónak szálfagyenesnek kell lennie, és egy pillanatra sem szabad elfelejtenie a két legfontosabb feladatát: a hatalmat ellenőrizni és az olvasót (nézőt) szolgálni. Nem fordítva.

Nem voltak hibátlanok ezek az idők, és ezek a klasszikus sajtóorgánumok sem, pláne Magyarországon, ahol a média mindig kiszolgáltatott volt a hatalom felé. Mindig voltak zsványok és kalandorok, hülyeségeket író bulvárújságírók, ahogy a politikusokban sem ma reggel született meg a szándék a média befolyásolására.

De tapasztalataim szerint annak idején még kellett és lehetett törekedni arra, hogy az olvasó-néző elé kerülő tartalom fedje a valóságot; a lehető legkorrektebb, legki egyensúlyozottabb és legalaposabb legyen. A főnökeink pedig kiálltak a szerkesztőségekben dolgozó újságírók és a szakmai munka mellett. A nézők és az olvasók érdekében.

Szóval, ha úgy kérdezed, hiányzik-e nekem a „békebeli” újságírás, akkor azt mon-

dom: igen, vannak napok, amikor hiányzik. Ha viszont úgy, hogy szeretnék-e ma, 2019-ben (vagy valaha még) visszatérni a műfajba, akkor a válaszom egyértelműen: nem.

Mert ijesztően nagyot változott a sajtó, és benne a hírek világa az elmúlt csaknem egy évtizedben. A Freedom House 2017-es jelentése szerint legalább harminc ország kormánya költ(ött) arra pénzt, hogy irányított tartalmakkal és/vagy hozzászólásokkal juttasson el üzeneteket az emberekhez, még hozzá befolyásolási szándékkal.

De nemcsak a közéleti területen készülnek szakmányban az álhírek, hanem tulajdonképpen a rákgyógyítástól a dietetikáig minden témában.

A közösségi médiának és a blogoszféra robbanásának köszönhetően pedig mára szinte mindenki újságíró, fotóriporter, kritikus és műsorvezető lehet – amivel nekem, sok kollégámmal ellentétben alapvetően nincs bajom. Ami viszont nagyobb probléma: ahogy sok más szakmához hasonlóan a miénk is demokratizálódott, úgy demokratizálódott a hír, az információ fogalma is, a magánvélemény pedig szinte diktatórikus szerepet kapott ebben az új világban. Rá-

(folytatás a következő oldalon)

Illusztráció: Getty Images

Rajtad múlik, ki győz a Fake News és a hírek háborújában

(folytatás az előző oldalról)

adásul az emberiség történelmében soha nem volt még olyan könnyű információt eljuttatni a nagyközönséghez, mint ma. Az egyszeri felhasználót pedig sosem érte anynyi információinger, mint manapság.

A falak közönség és kreátor között leomlottak, a szabályok felpuhultak, a tartalmakat fillérekért el lehet vinni akár milliókhoz, a szabad szemmel jól látható méretű közönség felépítéséhez pedig nem szükségesek már a szakmai alapvetések és etikai normák betartása, tulajdonképpen elegendő az algoritmusok megfelelő ismerete. Már nem kellene hosszú évek ahhoz, hogy sajtómárkák épüljenek, a hitelesség mint fogalom pedig erodálódóban van.

És mint minden zavarosban, ebben is egyre többen halásznak.

„Olvastam a fészbukon, láttam az instán”

A hírfolyamok tele vannak ellenőrizetlen információkat tartalmazó „cikkekkel”, kattintásvadász főcímek alá rejtett semmitmondó „hírekkel”, a manipuláció és félrevezetés nyílt vagy rejtett szándékával írt/forgatott tartalmakkal, és mindenféle színtiszta átveréssel. Egy egész iparág épült a felhasználók átverésére.

Egy népszerű mém „a Facebookról”...

Az idővonalon híreknek látszó, ám valójában sarlatánok és propagandisták, csálók és gátlástalan hazudozók által finanszírozott/készített szövegek és képek sorjázanak, ami pedig még nagyobb baj: gondolkodás és bármiféle ellenőrzés nélkül megírjuk a lájk és a megosztás.

„Olvastam a fészbukon” – mondta egy tanult ismerősöm. Én pedig elképedve hallgatom, hogy amit a „fészbukon olvasott”, az valójában a mi cikkünk volt, egy olyan riport, amin egy kollégám napokat dolgozott. Az olvasónak pedig fogalma sem volt, hogy amit olvas, azt hol olvassa. Felőle nyugodtan lehattunk volna a tudnodkell.hu is.

Ez van: az olvasó, néző úgy használja a közösségi médiát, mint egy magazint; olvastam a fészbukon, láttam az instán, sajtóbbi. Hogy valójában mi a tartalom forrása, másodlagos.

Az pedig, hogy az a forrás egyáltalán hiteles-e... csak a felhasználók elenyésző hányadának jut eszébe. Megírta a „fészbuk”, tehát tény. Készpaszsz.

Ebben a zavaros vízben pedig ugyanolyan nehezen úszik tanult és kevésbé tanult, idős és kevésbé idős olvasó és néző. A Stanford Egyetem 2018-as kutatásából kiderül, hogy az egyetemisták többségének is nehezebb esik megállapítani, hogy amit olvasnak, valódi vagy álhír.

Csak a cím, csak a poszt, csak az én igazam

Főnt említett ismerősöm legalább elolvasta a teljes cikket... és sajnos ezzel is a kisebbségbe tartozik. Nehezíti az álhírek terjedésének megállítását az a tény is, hogy sokan legföljebb a címet és a képet nézik meg, talán még elolvassák a két-három soros leadet – és kész, már meg is van az információ, amely pillanatokon belül és ellenőrzés, átgondolás, no de pláne megkérdőjelezés nélkül feldolgozásra kerül, hogy aztán másnap (vagy egy óra múlva), mondjuk, egy komment szekcióban végezze mint „biztos információ”. A kör bezárult.

Trump elnök a New York Times címlapján szidja a sajtót (is) (fotó: Robert Nickelsberg/Getty Images)

Én egyáltalán nem lepődöm meg azon, hogy az amerikai elnök ma már a leginkább a Twitteren kommunikál a választóival, hiszen kétségkívül sokkal kényelmesebb ez, mint újságírói kérdésekre válaszolni. Ráadásul kiválóan le lehet butítani bármilyen árnyalt kérdést egy könnyen befogadható, hatásos üzenetű.

Ha pedig véletlenül mégis a közelébe kerül valaki egy kényelmetlen kérdéssel, akkor még mindig ott a jolly joker érv, amivel az értesülés forrását hitelteleníteni lehet: féknyúz! Bélyegezzük meg a sajtómunkást és/vagy orgánusmot, amely kritikus hangot üt meg, valódi kérdést tesz föl, kiáltunk féknyúzt, válaszadás helyett hiteltelennéjük, ahogy tudjuk! Egy taktika, aminek már követői is vannak bőven, világszerte.

Nem csoda hát, hogy 2017-ben az év egyik szava a fake news lett, hogy mára szinte tökélyre fejlődött az álhírekkel manipulálás, a kommentszekciókban pedig fizetett trollhadak osztják tovább az épp aktuálisan célravezető „biztos információkat”.

A Brexit (de minimum a Benedict Cumberbatchfőszereplésével készült Brexit

film) óta tudunk a Cambridge Analyticáról, a mikrotargetálás-módszereiről és az algoritmus valóságtorzító befolyásolásáról. Világtörténelmi események sorozata utal arra, hogy óriási tömegeket lehet tökéletesen manipulálni e módszerekkel.

A folyamat pedig megállíthatatlannak tűnik, és nagyon-nagyon félelmetes. Pláne, ha melléteszük azokat a kutatási eredményeket, amelyek szerint az emberek többsége, ha megkérdezik tőle, akkor azt vallja, hogy kiegyensúlyozott és pontos híreket akar, de a valóságban közben valami egészen másra vágyik; a saját igazának, elveinek, hitének megerősítésére.

Emésztgessük egy kicsit ezt a mondatot. Tényleg olyanok lennénk, mint az egyszeri kommentelő, akinek „nincs tévéje, de azon is csak a Spektrum megy”, viszont mindent tud és mindent véleményez a valóságshow-ról szóló cikk alatt? Nem akarok senkit elkeseríteni, de: igen, olyanok.

Saját véleménybuborékunkat valóságnak hisszük, mert minden más kényelmet-

(folytatás az előző oldalról)

Rajtad múlik, ki győz a Fake News és a hírek háborújában

(folytatás az előző oldalról)

len. És kikérjük a cikk szerzőjének az általánosítást.

Sőt, lehet, hogy ezt a cikket is csak eddig a pontig olvastuk, és már rohantunk is a hozzászólásokhoz lehordani az íróját, de minimum upvote-olni azokat, akik már megtették helyettünk.

Ez van; nem esik jól olyasmit olvasnunk, ami megkérdőjelezi a vélt vagy valós tudásunkat. Nem esik jól átírni a saját dogmáinkat. Nem esik jól az önreflexió, az érzelmek kordában tartása a higgadt gondolkodás érdekében. Ilyen az emberi psziché, amit immár algoritmusok hada támogat meg, nincs itt semmi látnivaló, haladjunk tovább. Igen ám, de éppen ez az, amit a fakenews-gyárak és velük manipuláló tudjukkik használnak és kihasználnak.

Elég ügyesen megfogni az érzelmet, megcélozni a véleménybuborék elkényelmesedett lakóit, és pár jól targetált hirdetett posztal megerősíteni a félelmeit, a kétségeit, az ellenszenvét. Bebiztosítani, hogy az illető „olvassa a fészbukon”... tehát biztos úgy is van.

Hogy mi a tanulság?

Az, hogy hiába mutogatsz másra (a sajtóra, a megtévesztő címekre, a hülyeségeket terjesztő álmagazinokra vagy a politikusokra), az álhírek elleni háború megnyerésének kulcsa a te kezeden van. Tudatos fogyasztóvá kell válnod, és nemcsak akkor, amikor a zöltségeket nem nejlonzacskóba pakolod a közértben, hanem akkor is, amikor az idővonaladat pörgeted.

A médiában zajló globális és hazai folyamatok, a közösségimédia-trendek és a Facebookot övező botrányok nemcsak a szakmabeliekre tartoznak, hanem rád is. Sőt, elsősorban rád, mert te, a fogyasztó vagy mindennek a célpontja. A te figyelmedért, a te időért, a te pénztárcádért, a te szavazatodért megy a verseny. Érted csálnak, érted hazudnak, érted manipulálnak az álhírgyártók.

És érted próbálnak túlélni a klasszikus sajtóorgánumok is.

Időbe telt, mire észbe kaptak, és sajnos van, aki sosem fogja tudni behozni a lemaradását. A régi nagyok ugyanis sokáig nem tudtak, vagy szándékosan nem is akartak mit kezdeni a digitális forradalommal, lenéztek az online médiát és a közösségi platformok elementáris hatását sem vették komolyan. Sok komoly szerkesztőség szándékosan fogta vissza például az online kiadás fejlesztését, az internetes szerkesztőség kialakítását, és kapaszkodott az évtizedes (vagy a New York Times esetén évszázados) tradíciókba, a nagy címlapokba.

Az az igazság, hogy az egész szakmánk fuldoklik. A közösségi média pedig nem mentőövet dobott neki, hanem inkább még mászás súlyokat is láncolt a bokájára. De szerencsére vannak, akik megtanultak úszni.

Jó, jó, de mégis, mit tehetek én?

Például ezt a tíz dolgot:

1. Tájékozódj!

Tudd, hogy mi zajlik körülötted a világban, légy tisztában az ok-okozati összefüggésekkel, a globális kontextussal, olvass elemzéseket, maradj higgadt és igényes magaddal szemben. Az érzelmek fontosak, de ha információról van szó, vannak nála fontosabb szempontok.

2. Légy kíváncsi!

Kérdezz, olvass utána, tanulj nyelveket, fogyassz minél sokszínűbb tartalmat. Ne csak olyan felületeken, amelyek a te világnézetedet tükrözik vissza.

3. Légy szkeptikus!

Keress másik forrást is, ne higgy vakon. Senkinek. Nézd meg, hogy ki a szerző, hogy egyáltalán van-e szerző? Kattints rá a nevére, ha van rá időd, nézd meg, miket írt még. Kattints az impresszumra: megnevezik az alkotókat? A felelős kiadót? Menyire tűnik igazinak az adott oldalon talált többi tartalom?

4. Kérdőjelezd meg saját magadat is!

Nincs abszolút igazság, folyamatos változásban van körülötted a világ és benne te magad is. Légy képes az önreflexióra, ne ragadj bele a dogmáidba, próbáld megismerni és megérteni a másik oldal(ak) érveit is.

5. Nézd meg az elsődleges forrást!

A Facebook, az Instagram, a Twitter, a Google nem sajtóorgánumok. Nem a fészbukon olvastad, ott csak a link jött veled szemben (az algoritmusnak vagy egy ismerősödnek hála). A sajtóban olvastad. Csekkold az url-t, tudd, hogy amit olvasol/nézel, valójában honnan származik!

6. Biztos, hogy friss cikket olvasol?

Ha már megnézed a cikk eredeti elérési helyét, akkor vess egy pillantást a dátumra is. Lehet, hogy meg fogsz lepődni.

7. Ne dőlj be a látványnak!

Nagyon sok álhírt illusztrálnak manipulált vagy teljesen máshonnan lopott képpel. A Google képkereső funkcióját használva megpróbálhatsz te is utánakeresni annak, hogy eredetileg honnan származik a fotó.

8. Használják forrásmegjelöléseket?

Árulkodó lehet, hogy egy-egy hírnek látszó tartalom hivatkozik-e bármilyen for-

rásra, ha igen, akkor ez a forrás hiteles-e? Kattints rá a hivatkozásokra, és nézd meg, mennyire tűnik megbízhatónak a forrás.

9. Légy tisztában a médiában zajló folyamatokkal!

Nem kell naprakésznek lenned a hirdetési tarifákkal és az előző éves adóbevallásukkal, de hasznos, ha tudsz arról, hogy melyik lap vagy csatorna mögött ki vagy mi áll. Így fogod tudni az olvasottakat vagy látottakat megfelelően kontextusba helyezni.

10. Tudd, hogy melyek az átverős oldalak!

Több magazin, blog is készített ilyen listát, van naprakész gyűjtés is, például urbanlegends.hu

Nem sorolom tovább, pedig nyilván lenne még ötletem, sőt, az is lehet, hogy nektek is van (kommentben bátran!). Tudom, hogy elsőre rengeteg munkának tűnik, de hidd el, megéri!

D. Tóth Kriszta

(A *wmn.hu* oldalon megjelent anyag alapján.)

Kontúrok és kontextus
(fotó: Getty Images)

A beton is megpezszt ott, ahol a világ tényfeltárói találkoztak

Globális konferencián nézték meg az *Átlátszó Erdély* munkatársai Hamburgban, hol tart ma a tényfeltáró újságírás: ahogy az információ, úgy az oknyomozás is eltömegesedett. **Szabó Tünde** írása.

Programözönnel árasztották el az újságíróözönyt, hogy az ne tévedjen el az információözönből – a bőség zavarában töltöttük a hetet Hamburgban azon a világkonferencián, amelyet kétfévente szervez a Global Investigative Journalism Network. Mégsem tévedtünk el, mert ebben a labirintusban nem lehetett rossz, azaz unalmas útra tévedni.

Maga a szervezet is megilletődött saját konferenciája méretétől: 130 ország 1700 újságírójának az öt nap alatt több mint 250 előadást, beszélgetést, workshopot, találkozót kínált a 11. világkonferencián. Ez brutális növekedés a 2001-es elsőhöz képest, amelyen pár tucat újságíró vett részt, de bő 30 százalékos bővülés a legutolsó konferencia 1200 fős közönségéhez képest is.

Olyan korban élünk, amelyben újból terjed a propaganda, eláraszt a félrevezetést szolgáló féligazság, trollok seregei állnak hadrendbe, de az ilyen eszközökkel előszeretettel élő autokratikus vezetők számára rossz hír, hogy az oknyomozók nem tűnnek el...

Olyan korban élünk, amelyben újból terjed a propaganda, eláraszt a félrevezetést szolgáló féligazság, trollok seregei állnak hadrendbe, de az ilyen eszközökkel előszeretettel élő autokratikus vezetők számára rossz hír, hogy az oknyomozók nem tűnnek el, és

nem szorulnak vissza, sőt: nézzetek csak magatokra – lelkesítette a konferencia megnyitóján David Kaplan, a GIJN igazgatója a hamburgi Hafencity Universitát auditoriumában tolongó újságírók százait. (...)

A hatalmas érdeklődést és a szétburjánzó kínálatot ügyes applikáció fogta össze: a Whova vált a leghűségesebb társunkká mint programfüzet, naptár, üzenőfal, állásbörze, résztvevői adatbázis és üzenetküldő. És persze rengeteg önkéntes segített, hogy ne tévedjünk el a két nagy helyszínről,

Hafencity Universitát és a *Der Spiegel* székházában, illetve a kettő között.

Nap végén pedig azért böngészünk legalább egy órán át az applikációt, hogy összeállítsuk a másnapi programunkat. Amikor ugyanis 7-8 előadás és workshop zajlik egyszerre mindegyik időszámban, akkor a helyszínen dönteni már késő még úgy is, hogy a 30-45 fős, technikaibb képzések helyei már jóval a konferencia előtt beteltek.

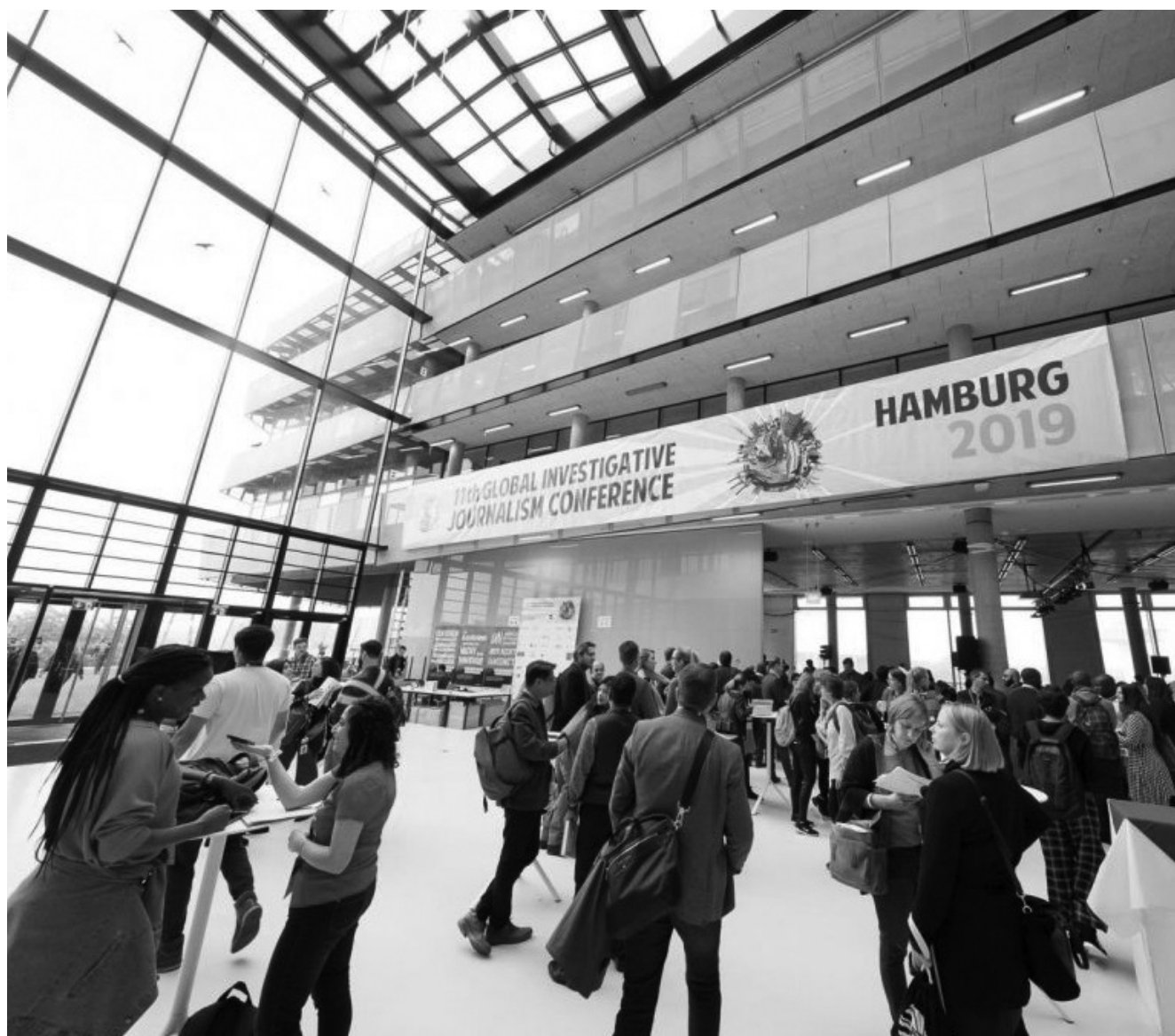
Bár azzal a szándékkal mentünk a konferenciára, hogy személyesen hallgassuk meg az elmúlt évek legnagyobb tényfeltáró sztorijait szállító riportereket és szerkesztőket, végül minket is beszippantottak az azonnali tudást és eszközöket biztosító vagy legalább ígérő másfél órák.

Rögtön a nulladik nap felpörgetett Paul Myers, a BBC oknyomozó csapatának egyik vezetője és ezeknek a konferenciáknak a szupersztárja: bárkit megtalál az interneten, bármilyen gondosan is törölgette az illető saját digitális nyomait.

Myers háromórás mesterkurzusának a második felén is tömve volt a már említett auditorium, alig győztük jegyzetelni, mit mivel és hogyan keressünk. Az internetes keresés guruja rengeteg hasznos linket megoszt a *researchclinic.net* honlapon, de szóban még több egyszerű trükköt árul el, amire nem mindenki jön rá magától.

Például a Facebookot érdemes US English-re állítani böngészni, mert így sokkal több mindenre lehet szűrni, de még így is lekörözi orosz párja, a Vkontakte, amely a katonákat még az egységük szerint is számontartja, sőt meg is mutatja, ha az illető katonajúzer ilyen óvatlan. De ha sokat bányásszuk a Facebookot, akkor érdemes kamuprofilról tenni – ehhez pedig etikusabb olyan emberek fotóját felhasználni, akik soha nem léteztek, arcképüket mesterséges intelligencia hozta létre.

Vagy hogy a LinkedIn keresőjébe még a kulcsszó előtt érdemes egy Entert ütni, mert így egyből felkínálja a szűrőket, amelyekkel hatékonyan tudjuk szűkíteni a kere-

A hamburgi Hafencity
Universitát előcsarnoka a
GIJC 2019-es
konferenciáján.
Fotó: Raphael Hünerfauth

sést. Képkeresésre pedig bátran vessük be az orosz Yandexet, mert kevesebb skrupulussal mutatja a találatokat, mint a Google.

A Google hatékonyabb barátunk lesz, ha megértjük, hogy nem a legális internet tartalomjegyzéke, hanem a tárgymutatója. Vagyis ha valamit nagyon keresünk, ne a témára, hanem olyan kulcsszavakra keressünk rá, amelyek egészen biztosan szerepelnek az általunk kutatni kívánt témát taglaló oldalon. Például, ha meggyilkolt hírességeket keresünk, ne a meggyilkolt hírességekre keressünk, hanem ezek legyenek a keresőszavaink: „John Lennon”, „John F. Kennedy”, „Iulius Caesar”. Az idézőjelek is fontosak, de ezt a kezdő guglizó is tudja. A *-ot viszont most tanultuk meg: ha két keresőszó közé *-ot teszünk, olyan találati oldalakat kapunk, amelyeken a két szó több szónyi távolságra van egymástól. (...)

Ezek után nem volt kérdés, hogy beülünk a holland Paul Myers, azaz a Bellingcatnek

is dolgozó Henk van Ess előadására, aki még több poénnal még speciálisabb szűrési trükköket mutatott a közösségi oldalak hatékonyabb kereséséhez. Például hogyan találjuk meg Fethullah Gülen berlini támogatóit a Facebookon. Ezeknek a trükköknek egy részét az OSINT (Open Source Intelligence) nemrég begyömöszölte egy csomag Chrome-kiegészítőbe, így nem is kell feltétlenül háromsoros URL-ek mágikus képleteit megtanulni. Azért persze nem árt, mert változhatnak.

Ahol a MoJo új értelmet nyer

Ivo Burumtól azt lestük el, milyen olcsó és jó minőségű kiegészítőket (főleg mikrofont és állványt) vegyünk, hogy a tele-

(folytatás az előző oldalról)

A beton is megpezsduült ott, ahol a világ tényfeltárói találkoztak

(folytatás az előző oldalról)

fonunkat szinte mindenre jó kameraként használhassuk, és megmutatta az ingyenes KineMaster appot is, amely komplett vágó-stúdióvá alakítja a telefonunk képernyőjét. És erre csak egy órája volt – képzeljük el, mit taníthatott nemrég három napon át az ITV News riportereinek.

Ennél jóval technikaibbak voltak a szűkebb körben, napokon át párhuzamosan zajló workshopok arról, hogyan használják az újságírók a mesterséges intelligenciát, vagy épp a big data különböző formáit, de ezekhez még nem vagyunk elég geekék. Az igazán menő újságíróprogramozók pedig még ennél is elitebb találkozót szerveztek maguknak.

Újságírósabb dolgokat is bőven tanulunk, például az amerikai Cheryl W. Thompsonról azt, hogyan készítsünk elő egy-egy nagyobb kutatást, milyen típusú forrásokat keressünk meg először (természetesen a könyebben szóra bírható, maguktól is sok

mindent eláruló érintetteket, akik gyakran egy-egy ügy kárvallottjai, akiknek nincs veszítenivalójuk).

Mark Lee Huntertől és csapatától pedig azt, hogy minden sztori általános szerkezetének átgondolása hogyan nyit meg fontos szálakat abban a sztoriban is, amin épp dolgozunk. Hogyan tároljuk egy akár több hónapos vagy éves kutatás anyagait úgy, hogy bármit bármikor megtaláljunk, és hogyan alakítsuk végül a cikket úgy, hogy az információhalmazban az olvasó ne vesződjön el. Illetve, ami kis szerkesztőségeknél életbevágó: hogyan strukturáljuk azokat a feltételeket, amelyek alapján eldöntjük, utánamenjünk-e egy sztorinak, vagy inkább másra szánjuk az időnket és szűkös erőforrásainkat.

Az első napok gyorstalpalói után a nagyokat hallgattuk meg: a Moszkvában tartóztatott, majd pár nap után szabadon engedett Ivan Golunovot és szerkesztő-

Heck van Ess
geolokalizációs workshopja
Hamburgban a 2019 GIJC
konferencián.
Fotó: Nina Weymann
Schulz

jét arról, milyen az, amikor kiadványuk, a Meduza „terrorizmus üzemmódra” kapcsol, hogyan teremtették meg a legszélesebb körű, mindeddig páratlan összefogást az orosz újságírásban, amelybe még kormánypárti kiadványok is bekapcsolódtak, és amelynek köszönhetően az orosz ügyészség ejtette a drogkereskedelem vádját Golunov ellen, és szabadon engedte; hogyan nyomozott ki a hatósági tagadás ellenére több száz illegális tömegsírt és tette őket nyilvánosan elérhető térképre három mexikói újságíró; bizonyította a Reuters két riportere, hogy a Fülöp-szigeteki Roberto Duterte drogozókat likvidáló rendőrei nem azért viszik kórházba az áldozataikat, mert még életben vannak, miután lelőtték őket, hanem hogy így tüntessék el az illegális kivégzések kriminilisztikailag vizsgálható nyomait; hogyan járt utána a német Correctiv 30 ország 60 újságírójával annak, amiről azt gondolnánk, csak a harmadik világban fordul elő: évi 50 milliárd euróval rabolják ki európai uniós országok államkincstárát a közös áfarendszer bevezetése, 1993 óta. Nem is kell ténylegesen, néha elég csak papíron üzletelni ahhoz, hogy a sok közbeékeléssel elhomályosított ügyletek után ne fizessék be az áfát, de azért másik országban visszaigényeljük; hogyan jön bele pár hónap alatt bármelyik újságíró, hogyan érdemes a bankokat vizsgálni, amelyeknek valamilyen szintű közreműködése nélkül nem lehetett volna az orosz vagy az azeri pénzmegosztó működtetni, vagy a Gupta-család illegálisan gyarapított vagyonát kilopni Dél-Afrikából; milyen biztonsági intézkedéseket tegyünk, ha szervezett bűnözői csoportok után nyomozunk, érdemes tudni róluk, hogy a drogkereskedő hálózatok általában a hagyományos maffiáktól külön működnek; és mit tegyünk, ha megölik a kollégánkat: egyből rendőri védelmet kérni, és azonnal költözni. Ez volt a legsokkolóbb panel, mert testközelbe hozta a már Európában is dívó újságírógyilkosságokat.

Nagyon szimpatikusak a kicsik, akik nagyok lettek: egyre elterjedtebbek az állampolgári nyomozások. Ezek közül a Bellingcat csapata a leghíresebb és legprofibb, volt és jelenlegi tagjaitól nyáron és most is sokat tanultunk emberek, helyszínek, történések beazonosításáról. És épp

...hogyan használják az újságírók a mesterséges intelligenciát, vagy épp a big data különböző formáit, de ezekhez még nem vagyunk elég geekesek. Az igazán menő újságíróprogramozók pedig még ennél is elitebb találkoztak szervezték maguknak.

nő; hogyan lett, hogy a tíz évvel ezelőtti válságkor bedőlő egyik spanyol nagybankot az állam közpénzből megmentené, de a kisbefektetők pénzét hagyja elúszni. Sok évig adatokat gyűjtöttek, pereskedtek, cserélték az ügyvédek, mert sokukról kiderült, inkább képviselték a bank és a korrupt politikusok érdekeit, mint a kisebb megtakarításaikat elvesztő polgárokat, de végül nyertek úgy, hogy a több tucat vádlott között egy majdnem miniszterelnökké választott politikus is a rácsok mögé került, az állam pedig kártalanította a kisbefektetőket.

a konferencia alatt hozták nyilvánosságra közös nyomozásukat többek között a *Der Spiegel* arról, hogy az augusztus végén Berlinben lelőtt grúz állampolgár gyilkosa mégsem az a 13 éve bebörtönözött szentpétervári rendőr, akit a *New York Times* valószínűsített.

Rendesen leesett az átlunk az internet és a kifejezés szabadságáért küzdő Xnet hálózattól, amely egy spanyolországi színházi rendező, Simona Levi kezdeményezéséből jött létre. Konkrétan neki és még pár embernek ele-

ge lett, hogy a tíz évvel ezelőtti válságkor bedőlő egyik spanyol nagybankot az állam közpénzből megmentené, de a kisbefektetők pénzét hagyja elúszni. Sok évig adatokat gyűjtöttek, pereskedtek, cserélték az ügyvédek, mert sokukról kiderült, inkább képviselték a bank és a korrupt politikusok érdekeit, mint a kisebb megtakarításaikat elvesztő polgárokat, de végül nyertek úgy, hogy a több tucat vádlott között egy majdnem miniszterelnökké választott politikus is a rácsok mögé került, az állam pedig kártalanította a kisbefektetőket.

Az indiai Vishnu Prasad egy helyi, de jelentős számú kisebbség, a gondi közösség számára szolgáltat híreket úgy, hogy a gondi nyelvet beszélők zöme olyan helyen él, ahol alig van térerő, így internet helyett Bluetooth kapcsolaton ugrálnak a sztorik telefonról telefonra. Szervezete, a CGNet Swara rendszeresen képez is érdeklődő gondikat arra, hogyan gyűjtsenek híreket, adatokat saját közösségeikben, és hogyan továbbítsák a szervezethez szerkesztésre a hiányos technikai feltételek mellett.

A ruandai Ejo Youth Echo ifjúsági szervezet az ország menekülttáborában élő, más etnikumú fiataloknak tanít alap riporteri készségeket, akik gyakran így olyan problémákat is szóvá tudnak tenni, amelyeket az érintettek saját családjukban sem mernek: például hogy egyes nők és gyerekek éheztek, amikor a táborukat ellátó segélyszervezet ételadomány helyett elkezdett pénzt adni a menekülteknek, mert a férfiak egy része nem ételt vett belőle, hanem elitta, de a család ezt nem merte számonkérni.

Az atlatszo.hu oldalon (Átlátszó Erdély) megjelent írás alapján. Rövidített változat

Búcsú Bartos Erzsébettől

November 10-én, mindössze 42 évesen, elhunyt Bartos Erzsébet kollégánk. A City Rádió műsorvezetőjeként a szatmáriak naponta hallhatták a hangját, amelyen átsütött a kedvesség, a mosoly. Pár nap múlva, temetése idején rendőrök irányították a forgalmat a Mátyás király utcában. Több mint egy évig küszködött a mellrákkal, és bár a gyógyulási esélyei nem voltak túl jók, hitt benne, hogy le fogja győzni. Két kicsi gyereket és szerető, őt mindenben a végsőkig támogató férjet hagyott maga után.

Amikor először beléptem Szatmáron a Samtel Rádió és Televízió stúdiójába, ő is ott volt. Az első műsort együtt vezettük. Fél óra volt akkor a magyar adás. Engem ezalatt a fene majd megevett, ő viszont nyugodt volt és vidám. Nem sokkal azelőtt végezte el az Ady Endre Sajtókollégiumot, és épp Márványiéknál volt gyakorlaton, onnan érkezett, áradozott is róla, hogy milyen mennyei volt, mennyire klassz emberek s mennyi jóra tanították. Nem is értettem, aki ennyit tud már a rádiózásról, az miért épp itt van – mármint ugyanott, mint én, aki pár napja épphogy kitaláltam, hogy ezt szeretném csinálni. S nem értettem azt sem, miért jön valaki Nagyváradról Szatmárra. Aztán elmondta, hogy Pir (Szatmár megye

egyik eléggé eldugott faluja, hivatalos nevén Szilágypér) a világ közepe: az a csendes sarok, ahol minden mindig rendben van. Ma-mánál.

Aztán jöttek a tévés feladatok, azt is együtt kezdtük el. Én utáltam a kamerát, őt imádta a kamera. Szép volt és kedves, s ezt szereti a kamera is, a néző is, a rádióhallgató is.

Amikor sok év múlva létrejött a City Rádió (akkor még csak Szatmáron), meg sem lepődtem, hogy őt a mikrofon mögött talál-tam. Azon sem csodálkoztam, hogy sokan szerették. Azt hiszem, minden megvolt benne a népszerűséghez, de sosem hajszolta azt. Tudom, hogy mindig szerette a munkáját, s életében mindig ott volt a legfontosab-bak listájának élén a család.

Volt egy közös szerelmünk: a rádió. Ő boldog volt a kereskedelmi műsorban, én hittem a közszolgálatban.

Ő otthon maradt, én eljöttem.

S most ő ment el. Felkészületlenül ért a hír, mert ha ő hitt a gyógyulásban, én vele hittem. Rövid üzenetváltásunkkor azt írta: ha nekem sikerült, neki is sikerülni fog.

Drága Bartoska, azt az interjút, amiben legutóbb megegyeztünk, ne felejtsd el! Én téged addig sem foglak.

Rácz Éva

Bartos Erzsébet, a City Rádió műsorvezetője, a szatmáriak szeretett Bartoskája

Búcsú a betűk emberétől

Közel negyedszázada annak, hogy egy hideg, sötét, tavaszi hajnalon az udvarhelyi vasútállomáson megismerem egy szanitécként sorkatonai szolgálatát töltő székellyi fiatalembert. Aki hamarosan ide került Nagyváradra, előbb tanulni, majd tanítani is azt, ami a szenvedélyévé is vált, formát adni a tartalomnak, képekből és szövegekből lapot, könyveket varázsolni, egyedi stílust teremtve.

Sorolhatnám a jelzőket Benkő János Zoltán igényességéről és pontosságáról, az igazán fontos, hogy tudjuk: a szakmájában a legjobbak közé emelkedett, ám ő ilyes dolgokról a reá jellemző szakmai alázat miatt soha nem beszélt. Két esztendeje még arra sem volt könnyű rávenni, hogy gyűjteményes kiállítást rendezzünk könyvterveiből. Ám örömmel nyugtáztuk: igenis büszke volt mindarra, amit elért. Kiváló érzéke volt ahhoz is, hogy tanítson, szenvedéllyel adta át megszerzett tudását, tapasztalatait leendő kollégáinak, választott hivatásában immár doktori fokozattal rendelkezve. Mi sem jellemzi pontosabban szakmája iránti alázatát, igényességét, mint az, hogy legutolsó munkáját, egy háromkötetes, 1200 oldalas művet emberfeletti erőfeszítésekkel, immár a betegágyában, de a rá jellemző pontossággal, esztétikai igényességgel fejezte be. Ragaszkodott ahhoz, hogy ő fejezze be.

Ám mi nem csupán azért állunk itt megrendülten az egykori nyurga katonafiú kóporsója mellett, hogy az alkotókedve virágában távozó kollégától búcsúzzunk. Mi elsősorban nem a kiváló tördelőszerkesztőt, a Reggeli Újság, a Jurnalul bihorean, a Realitatea bihoreana, az Erdélyi Riport, a Romániai Magyar Sajtó, a Biharország és a Várad folyóirat munkatársát, hanem egy csodálatos embert veszítettünk el, társat, gyermeket, testvért, nevelőapát, jóbarátot. Egy olyan fiatalembert, aki humánusával, önzetlenségével, segítőkészségével, humorával elvarázsolta a környezetét. Igazából e felsorolt, távolról sem teljes tulajdonságok elegyéből rajzolódik ki az a kép, az az egyéniség, aki magától értetődő része volt az életünknek, akire minden helyzetben számíthattunk, akiről elmondhatjuk: remek dolog volt munkatársának, barátjának lenni, akiben egy mindig őszinte, szeretnivaló és szelíd embert veszítettünk el.

Akik ismerték, ismertük őt, azok csak szeretettel tudunk gondolni, emlékezni rá. E szeretet érzésével kísérjük el most őt utolsó útjára. Nyugodj békében Zoli!

Szűcs László

*Elhangzott 2019. szeptember 30-án
a nagyváradai Rulikowski temetőben
Benkő J. Zoltán temetésén.*

Benkő J. Zoltán 2018
szeptemberében
Választúton, a MÚRE
Sajtóról és tipográfiáról
elnevezésű képzés-
sorozatának utolsó
állomásán
Fotó: Vicsi Judith

Ellegett gyergyószárhegyi pillanatképek – Vicsi Judith felvételei – derűsen füstölgő kollégákról, tanakozásról, Gűdűc tanyai idűzűsűrűl, vajdasági kollűgűinkrűl, dűjűatadás kűzbűni terefererűrűl, s Tomcsűnyi Műria jűkedvűrűl.

